

„Tov lamut bead arțenu” - „E bine să mori pentru patria noastră” טוב למות בעד ארצנו

În 18 martie s-au împlini 105 ani de la moartea unuia dintre cei mai mari eroi al Israelului modern, Iosef Trumpeldor. În 8 martie 1920, o săptămână după moartea lui, a apărut în ziarul *HaAretz* articolul „Tel Hai”, semnat de Zeev Jabotinsky. Autorul descrie ultimele clipe ale eroului rănit. Văzând jalea camarazilor lui, ultimele cuvinte spuse Iosef Trumpeldor au fost: „E bine să mori pentru patrie”.

Trumpeldor a fost un luptător evreu, lider sionist, socialist și pionier. Ca urmare a vieții sale vijelioase, eroismului și morții glorioase în lupta de la Tel Hai, el a devenit un model de luptător și mai ales un erou național. Eu țin minte că la școală și mai ales în armată învățam despre eroismul lui și al camarazilor săi și făceam excursii la statuia Leului din Tel Hai, unde sunt immortalizate aceste ultime cuvinte și numele celor căzuți acolo.

Iosef Trumpeldor s-a născut în 1880 în Rusia, în Caucaz și a copilărit în orașul Rostov. Sub influența lui Herzl, în perioada studiilor a devenit activist sionist, înființând în oraș un club sionist. Această activitate s-a întrerupt în 1902, odată cu recrutarea lui în armata rusă. El s-a angajat ca voluntar în diferite unități de comando, unde și-a dovedit extraordinarul curaj prin fapte eroice, devenind o figură renumită, în ciuda antisemitismului promovat în relațiile dintre soldați. A luptat la Port Arthur, în Războiul Ruso-Japonez, unde a fost decorat și a primit grad de ofițer. În 20 august 1904, un proiectil i-a distrus mâna stângă, iar doctorii au fost obligați să i-o amputeze. Cu toate acestea el s-a întors pe front, fiind din nou decorat pentru fapte de eroism. Când Port Arthur a capitulat, Trumpeldor a ajuns într-un lagăr de prizonieri japonez. Din cei 70.000 de prizonieri, 1.739 erau evrei. Acolo el a desfășurat o intensă activitate sionistă, a publicat un săptămânal în idiș, a corespondat cu Menahem Usișkin, un lider neoficial al mișcării sioniste și un om de influență, intenționând să vină în Palestina pentru a întemeia așezări agricole cooperatiste.

După eliberare, în 1906, a fost primit de cuplul regal, țarina și țarul, care i-au înmănat personal mai multe medalii și un cadou, o proteză. În anii următori a studiat dreptul, absolvind facultatea în 1912. Imediat după aceea a venit în Palestina împreună cu un grup de tineri, dorind să înființeze o *moșava* (colonie) comunistă. Ei au întemeiat prima „colonie cooperatistă”, Dgania, care va deveni primul kibbutz, Dgania Alef. Apoi, cu un grup de 15 tineri, au încercat să înființeze Comuna Migdal, dar experimentul a eșuat.

Spre deosebire de tovarășii lui din Dgania, el a refuzat cetățenia otomană, iar ca cetățean rus și ofițer în armata rusă, la izbucnirea Primului Război Mondial a fost nevoit să părăsească țara, plecând în Egipt. Împreună cu Jabotinsky, aflat și el în Egipt, au înființat un regiment de voluntari care a luptat alături de forțele britanice în bătălia de la Gallipoli. Tot acolo și-a cunoscut logodnica, Fira Rozov, din Petah Tikva.

Nefiind primit în regimentul de voluntari pentru că era rus și invalid, a hotărât să plece în Rusia. În iunie 1917 a încercat să adune o unitate de 100.000 de evrei care să lupte pe frontul din Caucaz. Guvernul provizoriu l-a încurajat în acest proiect grandios. În decembrie 1917 a primit permisiunea guvernului bolșevic să înființeze o unitate militară de 1.000 de evrei. Numai că evreii nu au cooperat, nevrând să se amestece în războiul civil între

albi și roșii. S-au prezentat doar vreo 20 de persoane, așa că ideea a căzut.

În octombrie 1919 s-a întors în țară și și-a revăzut prietenii și logodnica. Între timp însă, în Rusia, se legase sufletește de o altă tânără, Ema Țipkin, așa că relațiile cu fosta logodnică s-au răcit. În martie 1920 a intrat în activitatea politică alături de Jabotinsky. Trumpeldor a încercat să unifice partidele muncitorești. Mai târziu i s-a cerut să plece în Galileea superioară ca să vadă care este situația.

Pentru a înțelege cele întâmplate trebuie să ne întoarcem cu câțiva ani urmă. În 1916, prin acordul Sykes-Picot, întreg nordul Galileei a trecut sub influență franceză. După semnarea acordului, în septembrie 1919, britanicii au eliberat regiunea, de la Roș Hanikra, pe malul Mediteranei, până la lacul Hula. Francezii nu au trimis armată în regiune, puținele trupe fiind staționate pe malul mării. Așa că arabii au atacat. La început au atacat numai sate creștine, dar spre sfârșitul anului au atacat și așezări evreiești, ba chiar și pe pușinii soldați francezi din zonă. La cererea lui Ben Gurion, Trumpeldor a venit la Tel Hai la sfârșitul lui decembrie 1919 pentru a organiza apărarea coloniilor evreiești. Atacurile arabilor au continuat și în ianuarie-februarie 1920.

Circula chiar zvonul că aceștia au hotărât să distrugă toate localitățile evreiești din zonă. La 1 martie 1920, arabii au intrat în localitatea Tel Hai pentru a confisca armele evreilor. Când au încercat să ia armele cu forța, Trumpeldor a ordonat evreilor să deschidă focul. În schimbul îndârjit de focuri, Trumpeldor a fost grav rănit în abdomen. Camarazii lui, neavând pregătirea necesară, nu îndrăzneau să îngrijească rana. El a cerut să i se aducă apă, s-a spălat pe mâini, și-a reintrodus singur intestinele în teribila rană și tot singur s-a pansat. Dar arabii atacau mai departe, chiar și cu grenade, așa că s-a hotărât retragerea la Kfar Gil'adi, nu departe de Tel Hai. Trumpeldor a decedat pe drum. Până la urmă n-au avut încotro și s-au retras și din celelalte două localități, Metula și Kfar Gil'adi.

Mai târziu s-a povestit că fiind întrebat cum se simte, Trumpeldor a răspuns „Nu-i nimic, merită să mori pentru patrie” sau „e bine să mori pentru țara noastră” – „*tov lamut bead arțenu*”. Unii cred că este o adaptare a proverbului latin *Dulce et decorum est pro patria mori*. (E dulce și glorios să mori pentru patrie). După întemeierea statului, veridicitatea acestor cuvinte a fost uneori pusă la îndoială. Doctorul din Kfar Gil'adi, probabil ultimul care a vorbit cu el, povestea că Trumpeldor era atât de slăbit, încât cu greu a reușit să murmure ceva de neînțeles. Alții susțin că Trumpeldor nu ar fi putut spune această frază din simplul motiv că nu știa ebraica. Există chiar zvonul că ultimele sale cuvinte nu ar fi fost decât o înjurătură în limba rusă. Poate că fiecare dintre aceste variante ascunde câte un sâmbure de adevăr...

Totuși mitul soldatului erou cu mâna amputată dăinuiește peste generații. Această frază nemuritoare a fost atribuită lui Trumpeldor și de alte două mari personalități care au adus un elogiu binemeritat eroismului său nepieritor: liderul socialist Berl Katzenelson și scriitorul clasic Iosef Haim Brenner. Moștenirea eroismului lui Iosef Trumpeldor luminează generații de israelieni chemați să-și apere țara și adesea nevoiți să se sacrifice pentru ea.

Articolul a apărut în revista Babel în Martie 2019

Când a început soluția finală? [anul 5785]

Pe 27 ianuarie 1945 Armata Roșie a eliberat cel mai crunt lagăr de exterminare nazist aflat pe pământul Poloniei – Auschwitz. Acolo au fost uciși 1,5 milioane de evrei, printre care aproape o jumătate de milion din Transilvania și cam o jumătate de milion din alte naționalități. Săptămâna aceasta lumea civilizată a menționat 80 de ani de la acest eveniment.

În 22 iunie s-au împlinit 80 de ani de la izbucnirea celui mai mare atac armat din istorie „Operațiunea Barbarossa”. De-a lungul unui front de 3800 de km s-a întins o armată de 3,6 milioane de soldați cu 3600 de tancuri și 2700 de avioane, pentru a cuceri enormul teritoriu al Uniunii Sovietice. Hitler și generalii lui credeau că va fi simplu și că obiectivul va fi atins în câteva luni. În realitate atacul s-a terminat cu căderea celui de al Treilea Reich și cu steagul roșu pe acoperișul distrus al Bundestag-ului.

Data, la fel ca numele acestei operațiuni sunt bine-cunoscute. Mai puțin cunoscut este faptul că în același timp a început încă o operațiune numită de naziști „soluția finală”, apogeul holocaustului, în care au fost uciși 11 milioane de oameni dintre care peste șase milioane de evrei.

În perioada 1933-1941, înaintea implementării „soluției finale”, naziștii căutau metoda cea mai practică de a se debarasa mai ales de evrei, dar și de alte grupuri minoritare cum ar fi țiganii, handicapații, homosexualii, comuniștii etc.. În cartea lui Hitler *Mein Kampf* chestiunea evreilor este un subiect marginal, amintit doar în câteva rânduri. Fără o politică pusă la punct, holocaustul a început cu diverse încercări de a scăpa de evrei. S-a dovedit că singura cale eficientă era exterminarea în masă, dar și gestionarea unei exterminări de asemenea proporții punea probleme enorme. Soluția a fost uciderea prin gaze și arderea cadavrelor. Până și cenușa reprezenta o problemă majoră, care nu a fost rezolvată până la capăt.

Primul pas contra evreilor a fost făcut în 1933, odată cu urcarea la putere a partidului Național-Socialist. Erau persecuții și oprimare a evreilor, dar încă nu se poate vorbi de o acțiune organizată. A început cu „Jude” mângălit pe vitrinele magazinelor evreiești și cu concedierea unor angajați evrei. La 1 aprilie 1933 s-a organizat „ziua boicotului”: membrii „cămășilor negre” i-au obligat pe cetățeni să boicoteze magazinele evreilor. În curând au început în mod sistematic să închidă magazine, să interzică profesorilor să predea și să concedieze bugetari. În aprilie 1933 s-a adoptat „legea reînnoirii serviciului civil”, după care 2000 de funcționarii evrei au fost concediați. Din anul 1935, odată cu legile rasiste de la Nürnberg au început și interdicții pe plan personal, cum ar fi căsătoriile mixte și chiar viața socială comună. A început o perioadă de izolare a evreilor de societatea germană din care făceau parte de sute de ani. Marea majoritate a nemților au acceptat cu bucurie aceste restricții și s-au lepădat repede de foștii lor vecini, prieteni și chiar rude. La Jocurile Olimpice din 1936 nu au participat aproape deloc sportivi evrei din Germania, cu toate că ei erau în frunte în multe ramuri. Participarea nu le putea fi interzisă în mod oficial, dar li s-au pus obstacole uriașe, de exemplu li s-a interzis să se antreneze. În „Noaptea de cristal” din 1938, majoritatea sinagogilor au fost distruse și cărțile de rugăciune și de învățătură au fost arse. Bineînțeles în tot acest timp au avut loc atacuri și pogromuri asupra evreilor, executate mai ales de bătaușii criminali din SA și SS.

În toată această perioadă, cam jumătate din cei peste 500.000 de evrei germani au părăsit țara. Mulți au rămas, în

speranța că situația se va ameliora. Alții ar fi vrut să plece, dar nu găseau o destinație, pentru că statele care în mod normal primeau imigranți, ca SUA și Canada, și-au închis porțile. Și în Palestina granițele au fost închise de britanici și prea puțini au reușit să imigreze.

În 1939 naziștii au înțeles că persecuțiile antievreiești nu aveau efectul scontat și au căutat și alte căi. Foarte „la modă” la începutul secolului XX era eugenia, teoria după care specia umană ar putea fi îmbunătățită prin diferite metode. Una dintre ele era sterilizarea.

Oameni care aveau boli genetice, boli mintale, tendințe criminale sau erau pur și simplu săraci au fost împiedicați să se reproducă, pe când cei „reușiți genetic” au fost încurajați să se reproducă.

Eugenia modernă a fost introdusă în a doua jumătate a secolului al XIX-lea de către Francis Galton, după modelul grec antic. El se baza pe teoria lui Darwin despre originea speciilor prin selecție naturală. La începutul secolului XX această idee a devenit foarte populară în SUA, după ce în 1896, în statul Connecticut, celor care suferă de epilepsie li s-a interzis să se căsătorească. În 1909, în California a început o campanie de sterilizare a persoanelor cu boli mintale. Ea a continuat până în 1979 și a cuprins 20.000 de persoane. Dar acestea sunt o nimica toată față de ororile comise de naziști după această metodă.

Hitler era un mare adept al eugeniei, pe care o cunoștea din aplicațiile ei în SUA – subiectul este deja amintit în *Mein Kampf*. El declară că rasele ne-ariene, mai ales evreii și țiganii, sunt rase inferioare, care trebuie distruse prin genocid. În urma legii din 1933, de prevenire a bolilor ereditare, s-au efectuat în Germania mii de sterilizări forțate. În 1940 obsesia lui Hitler cu purificarea rasei a ajuns la culme – cu puțin înainte de aplicarea soluției finale, naziștii au eutanasiat sute de mii de germani cu dizabilități mintale și fizice prin gaz sau injecții letale.

Cel mai mare adept al sistemului nazist de eugenie a fost doctorul SS de la Auschwitz, Josef Mengele. Pe baza teoriilor eugenetice el a făcut experimente oribile pe gemeni, pe gravide, pe handicapați evrei și alții. Mulți au murit în chinuri, alții au rămas mutilați pe viață.

Și totuși, deja în 1938-1939 naziștii au înțeles că nu-i pot elimina pe evrei prin niciuna din aceste metode. S-au hotărât să treacă la omor în masă. Înainte de invadarea URSS în iunie 1941, omorurile evreilor fuseseră sporadice, prin împușcare, prin muncă forțată în lagăre, sau prin tortură. Între timp la evreii germani s-au adăugat milioane de evrei din țările ocupate de naziști. „Problema” devenise acută. Ei au hotărât că singura soluție era exterminarea. Au apărut idei și inovații ale unor „buni germani” cum să procedeze.

La începutul „Operațiunii Barbarossa” încă nu exista un plan bine definit cu privire la evrei. Cu toate acestea s-a dat ordinul de a începe exterminarea lor din URSS, unde se aflau majoritatea evreilor din Europa. Trupele de ucigași din SS, numite *Einsatzgruppen* (grupe de acțiune) care veneau în urma armatei, a *Wehrmacht*-ului, aveau sarcina de a-i aduna pe evrei în afara localităților, de a-i împușca și de a-i îngropa în gropi comune. Cel mai cunoscut este măcelul din pădurea Babi Yar, de lângă Kiev. Acolo au fost uciși 50,000 de evrei, 50,000 de țigani și încă câteva mii de localnici. După rapoartele *Einsatzgruppen*, în două zile, 29 și 30 septembrie 1941, au fost uciși 33,771 de evrei. Măcelul continua fără încetare. Soldații ucigași, care aveau o „normă” zilnică de omor, erau supuși unui stres enorm și pentru a rezista, ei se îmbătau și probabil foloseau și droguri. În scurt timp au început să se plângă ofițerilor de greutatea misiunii. Vai, săracii soldați, să le plângi de milă, nu alta! Suferă când omoară evrei! Omorul începea la prânz, după ce se trezeau din mahmureala beției. Comandanții de la Berlin se străduiau să „îmbunătățească” procedeu și să mărească rata zilnică a evreilor uciși. Din toate propunerile făcute de „germani buni” s-a ajuns la ecuația din lagărele morții, unde nu exista niciun contact între evreii ajunși la moarte și nemți. Metoda era următoarea: evreii ajunși în lagăr erau „selecționați”. Cei care nu erau apti de muncă erau conduși direct la așa-numitele „dușuri”, în realitate camerele de gazare. De aici erau predați unei unități de deținuți, formată în majoritate din evrei și numită *Sonderkommando* (unitate specială), care se ocupa exclusiv de moarte. Era un chin și de obicei ei nu rezistau mai mult de câteva luni la această muncă. Singurul contact al ucigașilor cu victimele era că doi SS-iști aruncau cele două doze de Cyclon-B printr-o țevă de pe acoperișul „băii”. De aici și până la împrăștierea cenușii era treaba tinerilor evrei. Așa au reușit acești bandiți să-i scutească pe „sărmanii tineri

SS- iști” de povara de a-i măcelări pe evrei. De aici încolo, omorului evreilor la scară industrială a funcționat fără probleme până în ultimele momente înainte de prăbușirea acestui monstru.

Îmi pare rău de tonul sinistru al acestui articol, dar trebuie să repetăm aceste lucruri cu voce tare, ca să le știe toată lumea, să nu le uite, și nu cumva să-i treacă cuiva prin minte să le repete. Amenințări nu lipsesc nici astăzi. Un exemplu este Iranul care pregătește bomba atomică cu care să „șteargă Israelul de pe fața pământului”. Ei o spun. Noroc că statul Israel stă ca o stâncă uriașă în fața acestor amenințări. Măcelul evreilor nu se va repeta niciodată!

Articolul a apărut în revista „Baabel” în Iulie 2021

Comori în Gniza din Cairo [anul 5785]

Citind excepționalul articol al Havei Oren despre *gniza* din Cairo chiar în ziua când am amintit-o în articolul meu, mi s-a părut important să adaug câteva date. Descoperirile făcute în *gniza* folosesc în primul rând cercetătorilor. Ei caută opere inedite ale poporului evreu, care să ne dea o imagine mai clară asupra originii și istoriei noastre. Dar ele sunt utile fiecărui evreu care vrea să înțeleagă mai bine textele sacre. Astăzi este clar că nu este numai o singură *gniza* – cea din sinagoga Ben Ezra, ci mai multe. Voi prezenta câteva din aceste comori pe care le folosim în cercetarea științifică zilnică.

Colecția Firkovich

Avraham Ben Shmuel Firkovich (1787-1874) a fost un înțelept carait din secolul al XIX-lea. Caraiții aparțin unei secte evreiești înființate în secolul al VIII-lea la Bagdad. Aceștia sunt evrei care nu acceptă nicio scriere religioasă în afară de Vechiul Testament. Această grupare s-a înființat sub influența unor secte asemănătoare din Islam, care au înflorit în aceeași perioadă în Orientul Mijlociu și care nu acceptau nicio scriere în afară de Coran. Așa de exemplu caraiții țin sărbătoarea de Purim, care apare în Tanah (Vechiul Testament), dar nu țin Hanuca, pentru că aceasta nu este amintită. Sărbătorile majore sunt practicate exact așa cum apar în Tora, la fel ritualurile de căsătorie, divorț, înmormântare, etc. În zilele noastre majoritatea caraiților trăiesc în Crimeea, Ucraina, Polonia și Israel. Cândva existau comunități mari și în Siria, Irak și Egipt.

Firkovich s-a născut în Ucraina probabil în 1787 și din tinerețe a devenit faimos atât printre compatrioții lui cât și printre intelectualii și teologii din Rusia. Faima lui a venit mai ales de la interesul lui imens pentru manuscrisele evreiești, atât cele rabinice (care conțin și Talmudul, Mișna, etc.), cât și cele samaritene și mai ales cele caraitice. În căutarea lor a făcut nenumărate călătorii întâi în Crimeea și Caucaz, apoi în Orientul Mijlociu. El a fost de câteva ori la Cairo, căutând manuscrise caraitice în mai multe sinagogi din oraș. Abia atunci a aflat de comorile inimaginabile din sinagoga Ben Ezra, la care a ajuns cu treizeci de ani înaintea lui Schechter.

În total a cumpărat zeci, poate chiar sute de manuscrise, printre care cea mai importantă colecție de documente samaritene, foarte multe manuscrise caraitice și manuscrise evreiești, printre care Codex Leningrad, care este cel mai vechi, mai important și mai precis exemplar al Vechiului Testament folosind textul masoretic și vocalizarea tiberiană. Doar Codexul din Alep (Keter Aram Țova) mai are o importanță asemănătoare.

Firkovich a vândut toate aceste comori Bibliotecii Naționale a Rusiei de la St Petersburg. Bineînțeles că autoritățile sovietice nu au permis cercetarea lor sistematică. Abia după 1993 Universitatea din Ierusalim și Biblioteca Națională au primit aprobarea să facă fotocopii ale manuscriselor.

Codexul din Leningrad

Acest codex a fost întocmit la Cairo în anul 1008 sau 1009, de către Șmuel Ben Yaakov, după un manuscris al lui Aaron ben Moșe ben Așer, scris după sistemul familiei Ben Așer.

Timp de cinci generații familia Ben Așer din orașul Tveria (Tiberias) s-a ocupat exclusiv cu canonizarea textului Vechiului Testament. Pe vremea aceea existau diverse sisteme de scriere a textelor sacre. Familia Ben Naftali din Tveria avea și ea un sistem propriu. În Palestina și în Babilon se foloseau alte sisteme de punctuație și de cantilație. Dar sistemul familiei Ben Așer este singurul acceptat de toată lumea iudaică.

Codexul din Leningrad este singurul manuscris complet al Vechiului Testament și totodată cel mai vechi și cel mai precis. La un nivel comparabil se află numai Codexul din Alep, dar acesta este ceva mai recent și lipsesc câteva pasaje. Codexul a fost adus de Firkovich la Odesa în 1838, iar de acolo a ajuns la Biblioteca Imperială din St Petersburg în 1863. Dar de unde provenea codexul – despre acest lucru Firkovici nu a lăsat nicio informație.

El a stat la baza câtorva ediții moderne ale Vechiului Testament în frunte cu *Biblia Hebraica*. Alte ediții foarte populare sunt *Tanah Koren* și *Tanah Dotan*, care a fost tipărit într-un tiraj foarte mare și fiecare soldat al Armatei Israeliene a primit câte un exemplar.

Colecția Kaufmann

David Kaufmann (1852-1899) a fost un evreu originar din Moravia, care a trăit la Budapesta. A fost atât rabin cât și profesor universitar și a predat și la Seminarul de rabini care tocmai se înființase. A lăsat în urma lui o colecție de șapte sute de manuscrise din *gniza* și nenumărate incunabule (cărți apărute la scurt timp după invenția tiparului). Cu toate că legăturile lui cu *gniza* din Cairo nu sunt directe, este clar că o mare parte a documentelor din biblioteca

lui provin de acolo. După moartea lui colecția a fost donată Academiei de Științe a Ungariei.

Poate cel mai important document din colecția lui este așa-numitul Manuscris Kaufmann, cel mai vechi și mai precis manuscris al cărții *Mișna*, a doua carte ca importanță a evreilor. Cartea a fost finalizată către anul 200 e.n. în Ereț Israel. Acest manuscris datează probabil din secolul al XI-lea sau al XII-lea și a fost copiat în Italia. Importanța sa este nu numai în exactitatea textului, ci și în faptul că are diacritice, din care știm cum să pronunțăm corect multe cuvinte. Manuscrisul a stat la baza câtorva ediții moderne ale cărții *Mișna*.

A apărut în revista Baabel, ianuarie 2020

Femei deosebite în scripturile evreiești - Homa, frumoasa soție a lui Abaye אשת אביי חומה, [anul 5785]

De data aceasta vă prezint o poveste talmudică incredibilă despre o femeie de o frumusețe uluitoare, Homa (o altă versiune este Huma), căsătorită pentru a treia oară cu înțeleptul din Babilon Abaye 278-338) אביי e.n.). Această poveste apare în Talmud, tractatul Ketubot 65:a.

Abaye este un înțelept din cea de a patra generație a înțelepților din Talmud, numiți *amora* אמורא. El era șeful școlii evreiești, *yeșiva*, din orașul babilonean Mehoza. După ce el a întâlnit-o pe Homa, o femeie de o frumusețe extraordinară, a hotărât să se căsătorească cu ea, cu toate că a fost avertizat să n-o facă. I s-a amintit că ea a fost declarată o „femeie fatală” cea ce se acordă femeilor cărora le-au murit doi soți. „Femeia fatală” după halacha (legea evreiască). Într-adevăr la începutul poveștii noastre moare și Abaye. Atunci ea merge la tribunalul lui Rava, un alt mare înțelept, coleg cu Abaye. ca să ceară alocația ca văduvă. Rava 278-352) רבא era un înțelept notoriu, șeful școlii din Mehoza. Rava și Abaye erau prieteni și s-au desfășurat multe dispute între cei doi de la care au rămas diferite reguli (halachot). Rava i-a acordat văduvei alocația cerută. Însă ea a mai cerut apoi să se adauge și vinul, o alocație care exista în unele locuri, dacă femeia obișnuia să bea vin. Rava se miră de această cerere, cunoscându-l foarte bine pe Abaye. El îi spune lui Homa: „Eu îl cunosc pe Abaye foarte bine și știu că el nu obișnuia să bea vin”. Însă văduva continuă să susțină: „Crede-mă domnule, el obișnuia să-mi ofere vin în pahare atât de mari”. Când ea a spus „atât de mari”, a ridicat o mână că să arate cât de mari erau paharele. În același moment, i s-a dezvelit tot brațul din haina pe care o purta. Pe vremea aceea acest act era inadmisibil, poate egal într-un fel cu o goliciune totală în zilele noastre. Chiar și astăzi dezvăluirea brațelor poate avea o conotație erotică.

Frumusețea lui Homa era atât de strălucitoare, încât în acel moment „a căzut o lumină în tribunal”, adică sala s-a umplut de lumină. Ideea aceasta că frumusețea unei femei poate aduce lumina se găsește de-a lungul anilor în multe culturi. Dacă Rava i-a aprobat și această cerere, noi credem că probabil așa a fost, însă Talmudul nu spune nimic despre aceasta.

Însă povestea nu se termină aici, ci ea prinde o cotitură bruscă care poate fi considerată destul de anticipată. Talmudul ne povestește, că după acest episod, Rava s-a grăbit să ajungă acasă. El cere soției sale ca ea să se culce cu el imediat. Soția lui Rava nu era o debutantă, ci era fiica renumitului înțelept Rav Hisda (nu-i știm numele, ci doar după cum este numită peste tot „fiica lui Rav Hisda”) și a avut parte de o educație specială. Ea a simțit imediat că ceva nu este ca de obicei cu soțul ei. Ca atare îi apar pe loc suspiciuni. Îi spune lui Rava pe îndelete: „Dragul meu, ce ți-a venit hodoronc-tronc la ce am auzit? Ce ți-a trezit înflăcărea asta? Povestește-mi ce s-a petrecut astăzi la tribunal. Rava, care nu avea încotro, îi spune: „Homa, văduva lui Abaye, a fost astăzi în tribunal”.

Soției lui Rava aceasta i-a fost de ajuns. Ea a luat primul lucru care i-a căzut la mână – un zăvor cu care se încheie o ladă și a ieșit în vâlvă s-o caute pe Homa. Când a găsit-o în oraș, a început s-o lovească cu zăvorul și nu a încetat până când nu a alungat-o din orașul Mehoza. Ea îi spune: „Nu ți-a fost de ajuns că ai omorât trei soți, tu te-ai repezit și la soțul meu, oare vrei să-i aduci și lui moartea?”.

Până aici povestea care ridică foarte multe întrebări și provocări. Vom analiza doar câteva dintre ele.

Câteva analize despre întâmplările uluitoare din acest eveniment

Una din motivele-temele care acompaniază această poveste ca și o mare parte a literaturii antice este dorința gândurilor și a emoțiilor. Așa noi ne putem doar închipui ce a simțit regele David când a văzut-o pe Bat Șeva pe acoperiș spălându-se. În literatura talmudică această tendință sporește. Importanța cercetătoare a literaturii ebraice Zohar Șavit susține că literatura talmudică a fost influențată în această tendință de scrierile creștine ale apostolilor care au fost alcătuite înaintea perioadei talmudice. Ea aduce o serie de exemple din care noi vom alege doar una din Noul Testament: „Și a mai zis [Isus], Ceea ce iese din om, aceea îl întinează. Căci dinăuntru, din inima oamenilor, ies gândurile dăunătoare: imoralitatea sexuală, furturile, omorurile, adulterul, lăcomia, actele de răutate, înșelătoria, conduita nerușinată, invidia, blasfemia, trufia și nesăbuința. Toate aceste lucruri rele vin dinăuntru și îl întinează pe om” (Marcu 7:20-23). Noi citim în evangheliile de nenumărate ori importanța alocată citirii gândurilor, astfel să știm mai bine cele ce vor veni: „Și Isus nu avea încredere în ei, fiindcă le cunoștea viciile” (Ioan 2:24).

După această afirmare, scrierile evreiești din perioada Talmudului ar fi fost influențate de aceste abordări creștine scriind răspicat despre adulter, invidie, vicii și altele asemănătoare. Povestea noastră arată printre altele că gânduri ascunse ale unui om ies la iveală prin faptele sale. Soția lui Rava, fiica lui Rav Hisda, simte imediat că comportamentul soțului ei este neobișnuit. De unde o fi știut ea că gânduri nepotrivite i-au trecut prin mintea soțului ei? Oare ea observase o schimbare a feței? Poate el a început să viseze? Oare s-a atins de ea în mod diferit decât de obicei? Poate că Rava a alergat la soția lui ca să alunge gândurile la alta? Toate acestea Talmudul nu ni le spune. Ne lasă pe fiecare dintre noi să înțelegem cum vrem.

Cât despre această doamnă nobilă, fiica lui Rav Hisda, noi citim în altă parte din Talmud, în tractatul levamot 34:b: „Rava i-a spus fiicei lui Rav Hisda, tu știi că unii înțelepți șușotesc despre tine? Ea i-a spus, eu, tânjeam doar după tine”. Cu alte cuvinte, se bârfea despre ea că a rămas văduvă mulți ani fără să se mărite din nou [cu Rava], pe când ea planifica pas cu pas să se mărite cu Rava.

Interesant că Rav Hisda și-a educat fetele să fie modeste în fața soților lor (Talmud, tractatul Șabat 140:b) și le-a dovedit că tocmai lucrurile ținute în taină, ascunse la vedere, inspiră pasiune mai mult decât cele care sunt la vedere. Pe de altă parte, lumea o cunoștea pe Homa ca o femeie seducătoare, ispititoare și letală, una care poate să dea peste cap un cămin cu toată familia. Însă marele mister care rămâne neelucidat este următorul: oare Homa, văduva lui Abaye, a încercat să-l seducă pe colegul soțului ei, care era căsătorit cu o văduvă bogată și frumoasă, după ce a râvnit după el ani de zile? Sau el, Rava, nu a deslușit corect faptele ei? Se mai pune întrebarea dacă dezvelirea brațului lui Homa în tribunal a fost accidental sau a fost un gest brusc de ispitire? Luând în considerare

trecutul ei de „femeie fatală” care a îngropat trei soți, Rava era în stare să-și închipuie că ea încearcă să-l seducă – de aceea simțurile i s-au încins în așa fel încât soția lui a simțit imediat acest lucru.

Despre educația fetelor

Talmudul în tractatul Șabat ne povestește despre sfaturile pe care marele înțelept Rav Hisda le-a dat fetelor lui în legătură cu comportamentul lor față de bărbați: „Când vă aflați în preajma soților voștri să vă purtați cu modestie. Să nu mâncați prea multă pâine lângă ei, înainte de culcare să nu mâncați ierburi care provoacă miros rău la gură. Noaptea să nu mâncați și să nu beți tărie fiindcă ea provoacă diaree, iar când aveți scaun nu mergeți în același loc unde iese soțul vostru. Dacă auziți că cineva bate la ușă, întrebați „Cine este aceasta?” și nu „Cine este acesta?” ca să vadă toți că nu aveți de a face cu alți bărbați”.

Însă Rav Hisda nu se limitează doar la aceste sfaturi. El le explică în detalii și secrete din dormitor: cum să însuflețească dorințele sexuale. El le detailează printr-o prezentare simbolică: el a luat într-o mână o perlă, iar în cealaltă o bucată de sol. Perla le-o arată imediat, pe când cealaltă mână a rămas strânsă până când ele l-au implorat să o deschidă. Doar atunci el le arată ce ținea în mâna aceea.

Talmudul nu ne deslușește povestea și nu ne dă tâlcul. Aici, ca de obicei, ne vine în ajutor Rași, care ne dă explicația următoare: „Când soțul tău te pipăie ca să se încingă pentru relații, ține un sân într-o mână și unul în altul, scoate-i sânii ca să-i intensifice jinduirea, însă la locul relației să nu te grăbești ca să i se intensifice pofta iubirii și să te implore”.

Ce învățăm din acest episod?

Acest episod se adaugă la multe altele din Talmud și din midraș din care noi putem învăța o porțiune din viața personală a marilor înțelepți din perioada celui de al doilea Templu și cea care a urmat. Noi descoperim că și ei, oameni de mare credință care ne-au stabilit reguli de viață, aveau vicii și dorințe, sentimente de fidelitate și câteodată chiar râvneau după soția prietenului.

Nu-i de mirare că această poveste îndrăzneată a creat o inspirație la doi dintre stâlpii literaturii moderne ebraice. Primul este poetul național Haiim Nahman Bialik în cartea sa monumentală despre legenda evreiască (*agada*). Al doilea este cel mai mare scriitor contemporan, laureat al premiului Nobel la literatură din anul 1966, Șai Agnon, în novela sa „Altă față” *Panim aherot*, inspirată din această poveste.

Într-un limbaj strâns și cu puține cuvinte reușește Talmudul să ne aducă o gamă amplă de pizmă și emoții îmbibate cu mult umor și să zugrăvească pe înțelepții din Talmud ca persoane obișnuite cu vulnerabilitate umană, care ne duc la o identificare profundă cu ei.

Hannah Szenes - o eroină desăvârșită [anul 5785]

În noiembrie 2020, la 74 de ani de la execuția ei la Budapesta, familia ei a hotărât – după multe ezitări – să predea Bibliotecii Naționale a Israelului arhiva personală a celui mai celebru membru al familiei, poeta și luptătoarea din forțelor speciale și de parașutiști, Hannah Szenes. Specialiștii bibliotecii au fost șocați de numărul uriaș de manuscrise pe care le-a lăsat în urmă, deși avea doar vârsta de 23 de ani. Din ele aflăm multe detalii inedite despre viața ei și din activitatea literară, sionistă etc.

De pildă, la vârsta de șase ani a redactat un ziar. Pe la 12 ani, a început să scrie în ebraică, dar cunoștea perfect engleza, după cum se vede din scrisoarea trimisă în 1944 fratelui ei George. Scrisoarea a fost trimisă din Croația, cu câteva zile înainte de a trece în Ungaria unde avea să fie arestată în curând.

Printre documente se află și o poezie scrisă în 1941 la Nahalal. Ea pare o profecție pentru ceea ce o aștepta. Ca în toate poeziile ei, cuvintele sunt foarte simple:

Să mor

Să mor... de tânără... să mor... Nu, nu doream... lubeam soarele cald, lumina,

Cântecul, doi ochi strălucitori Nu voiam război și distrugere. Nu, nu voiam.

Dar fiindu-mi sortit să trăiesc acum, În vremuri sângeroase, de prăpăd,

Îți mulțumesc, Doamne, că mi-e dat să trăiesc

Și-n ceasul de apoi să mă sfârșesc Pe pământul tău, patria mea.

Hannah Szenes nu a avut „privilegiul” să moară pe pământul țării sale, dar curând după declararea Statului Israel a fost înmormântată la Ierusalim.

Alte două documente emoționante sunt ultima ei poezie și ultimul bilețel adresat mamei ei, în limba maghiară. Ele au fost găsite în buzunarul fusteii în care a fost executată.

Iată textul bilețelului:

Dragă și iubită mamă, nu am cuvinte. Doar atât îți pot spune: mii de mulțumiri. Iartă- mă dacă poți. Tu vei înțelege de ce nu este nevoie de cuvinte. Cu dragoste nesfârșită, fiica ta.

Mama ei a primit bilețelul abia când a venit în Israel. În 1945, la un an după execuția lui Hannei Szenes, un fost soldat din brigada evreiască a armatei britanice, Moshe Braslavski, a găsit sub patul ei din kibutul Sdot Yam o valiză plină cu documente, scrisori și caiete cu poezii, de care nimeni nu știa. Câteva luni mai târziu, când mama

Hannei Szenes a venit în Israel, aducând cu ea documentele pe care le avea la Budapesta, a primit bilețelul, împreună cu valiza. Astfel s-a creat arhiva, care a rămas în casa ei din Haifa până acum, când a ajuns la Biblioteca Națională din Ierusalim.

* * *

Nu am să-i relatez biografia cu cuvintele mele, ci o voi traduce pe cea scrisă de ea însăși. În 1939, curând după ce a ajuns în țară, Hannah Szenes s-a înscris la școala agricolă din Nahalal. La cererea de înscriere a adăugat un CV. Subliniez că este scris de mâna ei, într-o limbă ebraică literară impecabilă, cu toate că abia ajunsese în Israel și era autodidactă.

Către directoarea școlii agricole de tinere din Nahalal Atașat la cererea mea acest CV.

Mă numesc Anna Szenes (Anna este numele ei unguresc), mama mea, Katalin, pe numele de fată Goldberger, este văduva scriitorului Béla Szenes.

M-am născut în 17 iulie 1921 la Budapesta, cetățeană a regatului maghiar. Studiile de elementare le-am încheiat la o școală publică din Budapesta. În anul 1931 am început studiile la Gimnaziul de fete, iar la sfârșitul acestui an trebuia să-mi dau bacalaureatul. Trebuie să subliniez că am absolvit fiecare clasă cu note excelente.

În afară de germană și franceză, limbi pe care le-am învățat la școală, stăpânesc și limba engleză.

Încă înainte ca destinul poporului meu să se înrăutățească în țara mea de baștină, îmi doream să-mi petrec viața în Eretz Israel. M-am hotărât să învăț o meserie pentru a putea participa la construirea țării. De aceea am hotărât să învăț ebraica și chiar și acum mă mai perfecționez, sperând că limba nu îmi va cauza probleme.

Așadar vă rog să acceptați cererea mea, fiindcă primirea mea la școală mi-ar face o mare bucurie și multă fericire. În acest act aș vedea primul pas spre împlinirea scopului meu în viață,

Cu stimă din toată inima, Ana Szene

Este cel mai emoționant și sincer CV pe care l-am citit vreodată.

Doi ani mai târziu a terminat școala din Nahalal și împreună cu un grup de tineri s-au alăturat noului kibuț Sdot Yam, aflat pe malul mării Mediterane, lângă Cesareea, la jumătatea drumului între Haifa și Tel Aviv. Intrarea la kibuț se află chiar lângă vestitul amfiteatru roman. Astăzi este centrul Israelului, pe atunci era însă un loc extrem de periculos, înconjurat de sate arabe ostile.

În 1943 Hannah Szenes s-a înrolat, ca mulți alți tineri, în armata britanică, pentru a lupta împotriva naziștilor și a salva cât mai mulți evrei. La început intenționau să se lanseze cu parașuta în Iugoslavia și să se alăture partizanilor. Însă în august 1942 a ajuns în Israel un grup de femei din Polonia, care au povestit pentru prima oară despre atrocitățile suferite de evrei în țările ocupate de naziști, chiar și înainte de „soluția finală”.

După recrutare a ajuns la Cairo, unde se aflau majoritatea voluntarilor evrei din armata britanică. A fost repartizată într-o unitate de parașutiști, care urma să fie lansată pe teritoriul iugoslav. Principala misiune era salvarea piloților aliați, ale căror avioane fuseseră doborâte, dar aveau drept obiectiv și salvarea evreilor. Era o misiune fără precedent. Nu aveau un plan de operațiuni, multe erau lăsate pe seama întâmplării,

fiecare participant era pe propria răspundere și mai ales erau novici în spionaj și sabotaj și insuficient antrenați pentru parașutare. Miuțioasă a fost doar alegerea lor după capacitățile mintale și fizice. În total au fost parașutați 23 de băieți și fete, dintre care 7 nu s-au întors. Mormintele lor sunt reunite la cimitirul militar de pe muntele Herzl din Ierusalim. Unul dintre participanți, Reuven Dafni, a scris în memoriile sale: „Noi parașutiștii nu eram niște *supermen* sau *superwomen*. Eram tineri, fragili, lipsiți de experiență, niște romantici cu toate slăbiciunile omului de rând. Niciunul dintre noi nu era deosebit, în afară poate de Hannah. Ea era altfel... o fată spirituală, aproape călăuzită de misticism. Unii vor spune că ea avea carismă... era neînfricată, curajoasă, încăpățânată. Cu toată inteligența și

intuiția ei extraordinară, era un fel de ștregăriță, o poetă- ștregăriță. O fată care visa să fie eroină – și a fost”.

În 13 martie 1944 Hannah Szenes și trei tovarăși de luptă au decolat de la baza aeriană din Brindisi, Italia și au fost parașutați deasupra Croației, alăturându-se partizanilor lui Tito. În iunie 1944, Hannah Szenes a trecut în Ungaria ocupată de naziști, de unde majoritatea evreilor fuseseră deja deportați în lagărele de exterminare. În 9 iunie 1944, Reuven Dafni s-a despărțit de ea într-un sat lângă granița cu Ungaria. „Când mi-am luat rămas bun, ea mi-a pus în mână o hârtiuță, spunând “Dacă nu mă întorc, dă-o colegilor noștri.” Atitudinea ei m-a șocat. Nu i se potrivea deloc. Când m-am uitat pe hârtie, am fost și mai șocat. Pe o vreme ca aceasta, ea a găsit de cuviință să scrie o poezie. Habar nu aveam că ea scrie poezii. Aproape că am aruncat hârtia. Poezia era „Fericit să fie chibritul”, o poezie pe care fiecare israelian, tânăr sau bătrân, o știe pe dinafară”.

Binecuvântat este chibritul

Binecuvântat este chibritul consumat în flacăra aprinsă.

Binecuvântată este flacăra care arde în trăinicia secretă a inimii.

Binecuvântată este inima cu putere pentru a-și opri bătăile în numele onoarei.

Binecuvântat este chibritul consumat în flacăra aprinsă.

(Traducere: <https://aboutholocaust.org/ro/facts/cine-a-fost-hannah-senes-shi-de-ce-a-sarit-cu-parasuta-in-europa-ocupata>)

O remarcă pentru cititorii care înțeleg ebraica. Fiecare vers începe cu *așrei*, care este și primul cuvânt din cartea Psalmilor. El înseamnă „fericit este...”, dar în primul Psalm este interpretat și ca „binecuvântat”. Știind că stilul ei în ebraică nu era nicidecum religios, după părerea mea Hannah se referea la fericire, nu la binecuvântare, așa încât traducerea mea ar fi:

Fericit să fie chibritul care a ars și a aprins flăcări.

Fericită să fie flacăra care a ars în adâncul inimilor.

Fericite să fie inimile care au știut să înceteze cu cinste.

Fericit să fie chibritul care a ars și a aprins flăcări.

Curând după ce a intrat în Ungaria, Hannah Szenes a fost arestată de poliția maghiară și încarcerată la Budapesta, orașul ei natal. A fost torturată cu cruzime, apoi judecată de un tribunal militar pentru spionaj și trădare de țară. (Era cetățean maghiar.) Încă înainte de sfârșitul procesului, în 7 noiembrie 1944, ea a fost adusă în fața unui pluton de execuție. În buzunar i s-au găsit două bilețele: unul cu câteva versuri și celălalt adresat mamei ei. La închisoare a ținut un jurnal, care a fost publicat în ebraică, în 1946, și mai târziu în engleză.

Câțiva necunoscuți au înmormântat-o în „zona martirilor” din cimitirul evreiesc din Budapesta. În martie 1950 a fost exhumată și adusă la Viena, de unde a fost preluată de reprezentanți oficiali ai statului Israel și adusă pe puntea unui vas. În apropierea litoralului israelian a fost transferată pe un vas de luptă al armatei israeliene și escortată de alte două vase până la Haifa. În prezența a mii de oameni sicriul a trecut pe străzile orașului Haifa spre kibutul ei, Sdot Yam, unde a fost expus în „Casa Hannah Szenes”, inaugurată cu aceeași ocazie. Apoi, trecând prin Tel Aviv, a ajuns la Ierusalim, la „Monumentul parașutiștilor israelieni căzuți în Europa”, de pe Muntele Herzl. Sicriul a fost urmat tot drumul de mama ei, de fratele ei Ghiora și de alți parașutiști. Printre cei care au depus flori s-au numărat prim-ministrul David Ben Gurion și șeful marelui stat major Yigael Yadin.

În 2003, Ministrul Justiției, regretatul Tomy Lapid (tatăl actualului parlamentar și fost ministru Yair Lapid), supraviețuitor al Holocaustului din Budapesta, unul din cei mai renumiți ziariști din Israel, a făcut o vizită oficială la Budapesta, de unde a adus un dosar plin de documente legate de Hannah Szenes. De acolo s-a aflat că ea nu a

murit în fața plutonului de execuție, ci a mai agonizat ore în șir. Printre documente era și verdictul unui tribunal militar din 1952 care i-a condamnat pe cei doi ofițeri răspunzători de moartea Hannei Szenes. Documentul se află astăzi la Yad Vashem. În 1993, după căderea cortinei de fier, Tribunalul Superior al Armatei Maghiare a anulat sentința de condamnare la moarte a Hannei Szenes. Premierul de atunci al Israelului, Ițhak Rabin, a transmis documentul fratelui ei.

Închei tot cu o scrisoare, ultima pe care ea a trimis-o fratelui ei înainte de a trece în Ungaria. Putem aprecia din nou caracterul ei excepțional. A scris în engleză, probabil pentru a facilita munca cenzorului britanic.

20 mai 1944 Dragă George,

Îți trimit din nou o scrisoare scurtă, ca să știi că totul este în regulă. Atâta tot.

Îmi închipui că toți prietenii și toate cunoștințele sunt foarte supărați că nu le scriu niciodată. Dacă poți, încearcă, te rog, să le explici situația, și dacă nu, ei mă vor ierta până la urmă. Nici măcar mamei nu-i scriu acum, tu trebuie să-i scrii în numele meu. Îți

permit să-mi falsifici chiar semnătura, în speranța că nu o vei folosi „în chestiuni financiare”. Nu mai e nevoie să-ți scriu cât de mult vreau să te văd, să vorbesc cu tine, sau măcar să-ți scriu mai pe larg; sper că tu știi prea bine. Scrisorile tale ajung la mine cu mare întârziere, dar până la urmă ele ajung și întotdeauna mă fac fericită.

Îți trimit mii de sărutări și salutări calde prietenilor de acasă.

Hannah Szenes

Hannah Szenes nu este doar o eroină națională, ci și cel mai frumos personaj din istoria modernă a Israelului. O ființă foarte inteligentă cu o inimă de aur. Este o fată / femeie de o mare frumusețe, atât exterioară, cât și interioară, cu un curaj pe care nu-l au nici cei mai viteji bărbați. Curajul adevărat nu este doar să te arunci în fața gloanțelor. Curajul adevărat este ca în gura lupului sau chiar în fața ștreangului, să te gândești la cei dragi, să le porți de grijă celor slabi. Toate bilețelele care ne-au rămas din momentul aterizării ei pe pământul Europei vorbesc despre uriașa ei dragoste pentru cei apropiați, despre simțul umorului pe care nu l-a pierdut nicio clipă, și mai ales despre devotamentul ei absolut pentru patria în care abia a apucat să trăiască.

Hannah Szenes a lăsat în urmă tezaurul poeziilor ei simple și adevărate, în frunte cu nemuritoarea poezie „Plimbare la Caesarea” care, pe melodia lui David Zehavi, a fost propusă în 1948 să devină imnul noului stat Israel, patria pentru care ea și-a jertfit viața, la numai 23 de ani. Dacă ar fi trăit, anul acesta ar fi împlinit 100 de ani.

אלי, אלי, שלי יגמר לעולם

החול והים

רשרוש של המים ברק השמים תפילת האדם

Dumnezeule, Dumnezeule, Să nu se termine niciodată

Nisipul și marea, Murmurul apei,

Fulgerul cerului, Rugăciunea omului

Bibliografie

Piercy Marce, Hannah Szenes: Her Life and Diary, Jewish Light Publishing, 2007.

Hannah Szenes, Her Life & Diary, Schocken Books, 1972

Fotografii din viața ei <https://www.youtube.com/watch?v=LkbeeE1p5pl>

Deschiderea colecției la Biblioteca națională. Poeta care prezintă este Aghi Mișol, născută în județul Sălaj
<https://www.youtube.com/watch?v=7dZRFhSPRYw>

Prezentarea câtorva dintre documente la Biblioteca Națională. Prezentatorul este strănepotul lui Ben Yehuda
<https://www.youtube.com/watch?v=EzJ25r64gL4>

Articolul a apărut în revista „Baabel” în februarie 2021

Luna Av - „Din momentul în care intră Av, se împutășează veselia” משוכנס אב, ממעטין בשמחה [anul 5785]

Luna Av este luna a cincea după calendarul biblic și a unsprezecea după calendarul talmudic. Ea conține întotdeauna 30 de zile, adică este lună „plină”. Roș Hodeș (prima zi) poate să cadă luni, miercuri, vineri sau de Șabat.

Zodiacul lunii este leul care este legat în tradiția evreiască de binecuvântarea lui Balaam „Priviți poporul, se înalță precum o leoaică și ca un leu se scoală” (Numerele 23:24). Acest verset este un indiciu care spune că poporul evreu se va ridica din dezastrul distrugerii Templului și va înainta către *gheula* - eliberare.

Originea numelui ca toate celelalte nume de luni aduse de evrei la reîntoarcerea lor din exilul babilonean este de la cuvântul din limba babiloneană *abu*, care înseamnă „ramuri”. Se presupune că în luna aceasta se adunau ramuri pentru nevoi diferite. O altă presupunere este că poate originea cuvântului este din aceeași formă cu sensul de „foc”, deoarece această lună este în zonă, extrem de caldă.

După tradiția evreiască numele acesta este legat de faptul că în ciuda nenorocirilor pe care le-au suferit evreii, Domnul Dumnezeu va avea milă de poporul Său așa cum are milă un părinte-tată Av, adică „tată” de copiii săi. De aceea, evreii obișnuiesc să adauge numele de *Menahem*, adică „consolator” și numesc luna Menahem-Av. Există în Talmud încă o legendă în care se povestește despre nașterea lui Mesia în luna aceasta. Iată încă un argument pentru numele lărgit de Menahem-Av.

În Mișna, tractatul Taanit 4:6 scrie: „Din momentul în care intră Av, se împuținează veselia” ממעטין אב, משנכנס אב, בשמחה. Această tradiție este datorită zilelor dintre Roș Hodeș Av (prima zi a lunii) și 9 Av, ziua distrugerii celor două Temple, exilării din Spania în 1492 și altor nenorociri care s-au revărsat asupra poporului evreu de-a lungul anilor.

Evenimente semnificative

- De la 17 Tamuz până la 9 Av sunt cele trei săptămâni denumite „zilele între strâmtorări” în care se practică obiceiuri de doliu.
- De la Roș Hodeș Av (prima zi) până la 9 Av se aspresc obiceiurile de doliu, între altele nu se mănâncă carne și nu se bea vin.
- Șabatul pericopei Devarim, care cade înaintea zilei de 9 Av, este numit Șabat Hazon, după numele Haftarai.
- Postul de 9 Av - Tișa BeAv - o zi de supliciu în amintirea distrugerii celor două Temple și al altor nenorociri care au venit asupra poporului evreu.
- Șabatul pericopei Vaethanan de după 9 Av, este denumit Șabat Nahamu, după numele hafraei.
- Tu BeAv, 15 a lunii Av - un fel de „zi a dragostei”, în care în perioada biblică și talmudică fetele ieșeau în vii, iar băieții veneau să-și cunoască viitoarele mirese. Astăzi a devenit un fel de „zi a dragostei” în care se organizează extrem de multe nunți.

Luna Iyyar - O lună sub semnul „Eu sunt Domnul, tămăduitorul tău” (Exodul 15:26) [anul 5785]

Luna Iyyar este cea de a doua lună după calendarul biblic și luna a opta după calendarul talmudic pe care noi îl folosim astăzi. Luna fiind întotdeauna în toiul primăverii este considerată, după Cabala, ca luna luminii și a strălucirii, în care ne apare „lumina ascunsă”.

Luna este o lună „lipsă”, adică scurtă și incompletă, având doar 29 de zile. Prima zi, 1 Iyyar, poate cădea în următoarele zile ale săptămânii: luni, marți, joi și Șabat. Zodiacul lunii este Taur.

Numele lunii

Numele de Iyyar este numele din limba akkadiană adusă de exilații din Babilon și poate chiar de babilonieni însuși

când ei au cucerit Iudeea și mai târziu Ierusalimul. Cuvântul în akkadiană este *ayyāru* care înseamnă „lumină”.

În Tora numele lunii este „luna a doua”. Dar în profeți mai apare un nume: „... În luna *ziv*, Solomon a început construirea Templului Domnului” (1Regi 6:1, apare și în versetul 37)). Unii susțin că aceasta ar fi numele fenician al lunii Iyyar, deoarece Solomon a construit cu colaborarea fenicienilor, regelui Tirului (Țor). Mulți alții cred că este și un nume ebraic, ca și *bul* din versetul 37.

Mai este un nume care apare în calendarul din Ghezer (vezi articolul cu același nume din site-ul „Studii ebraice”), care este un calendar agricol: *Yarhu Kṭir Seorim* ירחו קצר שערים, adică „luna secerișului orzului”.

Beneficiile lunii

În tradiția evreiască, luna Iyyar este o lună de însănătoșire și de vindecare, o lună care este în stare să ne vindece. De unde această tradiție?

În primul rând, luna aceasta este sub semnul celor trei cuvinte din Exodul 15:26, care se repetă și în Deuteronomul: „Dacă ascuți atent de glasul Domnului, Dumnezeuul tău, și faci ce este drept în ochii Lui și pleci urechea la poruncile Lui și păstrezi toate legile Lui, niciuna dintre bolile pe care le-am adus în Egipt n-o voi aduce asupra ta, căci Eu sunt Domnul, tămăduitorul tău”.

În originalul ebraic, ultimele trei cuvinte sunt אֲנִי ה' רֹפֵא, **Ani Adonai Rofeha** – când *Adonai* se scrie cu patru litere H-V-Y-H, fiecare literă reprezintă numele Domnului. Reiese că abreviația celor trei cuvinte este IYR, adică *Iyar*. De aceea tradiția spune că cele trei cuvinte reprezintă luna și beneficiile lunii. De aceea este important să ne rugăm mult pentru sănătate în această lună.

Una dintre midrașuri adaugă la acesta, spunându-ne că aceste cuvinte au fost grăite de Domnul imediat după prima minune după ieșire, ruperea mării și a cântării – minunea de la Mara unde evreii au băut apă. Acest eveniment s-a petrecut a doua lună după ieșirea din Egipt, luna Iyyar. Luna aceasta a fost luna purificării poporului evreu. Midrașul ne povestește că în Egipt evreii au avut 49 de impurități și erau pe cale s-o primească și pe a cincizecea, după care nu mai există vindecare. Însă Domnul i-a scos în ultima clipă, înainte de teribila contaminare. De aceea, această lună, de la scăparea de urmărirea egiptenilor până la primirea Torei pe 6 Sivan, este o lună a purificării înainte de purificarea fiecăruia în fața Muntelui Sinai.

În afară de asta, în luna Iyyar se sărbătorește Pesah Șeni, cel de al doilea Pesah pentru cei care din motive întemeiate nu au reușit să sărbătorească la timp, în luna Nisan. Așa că trebuie ca oamenii să se pregătească pentru acest eveniment (vezi articol pe site-ul „Studii ebraice”).

Evenimente majore

Nu sunt sărbători majore în această lună. În ea, în întregime, se ține numărătoarea de Omer, care este una din cele două perioade de doliu ale anului.

Pe 15 ale lunii este Pesah Șeni, care se ține extrem de rar, doar în situații extreme, cum a fost după capitularea statului nazist în 1945, care s-a petrecut tot luna aceasta, pentru evreii care nu au apucat să țină în anul acela Pesahul la timp.

Sărbătoarea de Lag BaOmer, a treizecea și treia zi a numărătorii cade în această lună – este o zi de sărbătoare și de veselie în care se amintesc diferite întâmplări din istoria poporului Israel.

În această lună, sunt și câteva evenimente actuale. În primul rând, în ziua a patra a lunii este Ziua Comemorării celor căzuți pentru securitatea țării, iar în a cincea zi a lunii cade Iom HaAțmaut, Ziua Independenței Statului Israel din 1948. În această lună, pe data de 28 a lunii sărbătorim Ziua Ierusalimului, în memoria eliberării orașului în 1967.

(Despre toate aceste evenimente sunt articole pe site-ul „Studii ebraice”).

Iar noi, să ne întărim în această lună rugăciunile pentru sănătate și prosperitate, pentru ca ea să ne aducă această binecuvântare

---

Luna Sivan - Luna în care a fost dată Toraua [anul 5785]

Luna Sivan este cea de a treia lună după calendarul biblic și cea de a noua lună după calendarul talmudic. În Tanach ea este amintită o singură dată pe numele de Sivan în cartea Esterei 8:9: „Și au fost chemați scribii împăratului la vremea aceea, în luna a treia, adică luna Sivan, în a douăzeci a treia [zi] din ea”. În Tora, Cronici și în alte cărți apare „luna a treia”, de exemplu: „În luna a treia de la ieșirea copiilor lui Israel din țara Egiptului” (Exodul 19:1).

Numele Sivan a fost adus de evrei din Babel, fiind una din lunile calendarului babilonian. Numele lunii era în limba asiriană *siwanu*, care înseamnă ori „timp permanent” ori poate „timpul arșiței soarelui”.

Luna mai apare și în calendarul agricol găsit la Ghezer din sec. al X-lea î.e.n. pe numele de „luna sfârșitului secerișului (probabil al grâului)” (vezi articolul în „Studii Ebraice” <https://www.evrei.ro/calendarul-din-ghezer/>). Într-adevăr în luna aceasta se termină în zonă secerișul grâului. A doua parte a lunii reprezintă începutul verii.

Luna Sivan este întotdeauna o „lună plină” adică are 30 de zile. Roș Hodeș - sărbătoarea de prima zi - ține astfel bineînțeles o singură zi și poate cădea în zilele de duminică, marți, miercuri sau vineri.

Zodiacul lunii este gemeni. Aceștia sunt considerați cei mai potriviți lunii Sivan. Sunt multe interpretări în tradiția iudaică. În primul rând ei reprezintă cele două triburi de frăție unită: Isahar și Zabulon, care după câteva midrașuri, prin cooperare au salvat Toraua de la uitare de către poporul evreu; Isahar prin învățătură continuă, iar Zabulon care stătea pe malul mării prin asigurarea aprovizionării cu toate nevoile. O altă interpretare spune că gemenii îi reprezintă pe Moise și Aaron - au acționat ca doi frați gemeni.

Cel mai important eveniment al lunii este sărbătoarea de Șavuot, una din cele trei „pelerinaje” *reghalim*. Ea se sărbătorește pe ziua de 6 Sivan și simbolizează în primul rând darea Torei (cele Zece Porunci) pe muntele Sinai.

În luna Sivan s-au petrecut câteva evenimente foarte importante. Copiii lui Israel au intrat în deșertul Sinai pe ziua

de 1 Sivan la Muntele Sinai ca să se pregătească și să se purifice pentru primirea Torei. După părerea înțelepților pe ziua de 6 Sivan Domnul a dăruit cele Zece Porunci poporului evreu și întregii omeniri.

Tot de 6 Sivan, adică într-o zi de sărbătoarea de Șavuot, după Talmud tractatul Șabat, într-un an când sărbătoarea a căzut de Șabat, a murit regele David. El împlinise 70 de ani.

Ca la toate lunile, și la luna Sivan Cabalaua are foarte multe lucruri de spus. Noi vom prezenta aici doar una care reprezintă mai multe idei laolaltă: „În luna aceasta stăpânește Uriel (nume care înseamnă „lumina *or/ur* Domnului *el*”) marele conducător, fiindcă lunile Nisan, Iyar și Sivan sunt în față cu (sefiroturile) Hesed – iubirea, Ghevura – puterea și Tiferet – frumusețea. Peste Hesed stăpânește Mihael, peste Ghevura Gavriel, iar peste Tiferet Uriel. Secretul acestei luni este un om *tam* „desăvârșit, drept” pe nume Iacov, care este secretul Tiferet ... *tam* care derivă de la „întregime, totalitate” ... și toate luminile superioare ascunse le menține el și ele ies de acolo .. iar aceea lumină face parte din cele două lumini – de dreapta și stânga – iar ele se fac o singură lumină – Uriel. Iar toți cei care sunt cu el iau această lumină și deoarece ea este compusă din două se numește „gemeni”. De aceea stăpânește luna aceasta un zodiac care este numit după secretul lui – gemeni, în care Toraua a fost dată” (Zohar, Sulam, pericopa Yitro).

Iar într-o altă carte de Cabala „Sefer HaToda” scrie: „Gemeni este o aluzie la Moise și Aaron, care amândoi sunt considerați egali și prin mâinile lor a fost dată Toraua în luna aceasta”.

Luna Tamuz - o lună de doliu și de jelire [anul 5785]

Luna Tamuz este a patra lună după calendarul biblic și a zecea după calendarul talmudic. Luna aceasta cade la începutul verii.

Luna are 29 de zile, adică este o „lună (de) lipsă”. Prima zi a lunii poate cădea într-una din cele patru zile: duminică, marți, joi sau vineri. Roș Hodeș are două zile, deoarece luna anterioară, Sivan, conținea 30 de zile.

Zodiacul lunii este „rac” după grupul de stele sub formă de rac care strălucește doar în luna aceasta. În calendarul găsit la Ghezer luna este numită *Yarhu Zemer*, adică cele două luni (tamuz și av) ale culesului (viilor).

Numele lunii provine din limba acadiană (care se ramifică în asiriană și babiloniană) *dumuzu*, care înseamnă

„căldură și încălzire”, iar numele lunii se referă la faptul că este o lună caldă a verii.

Acest cuvânt a dat și numele unuia din cei mai importanți zei din panteonul babilonian. El era zeul înfloririi și a fertilității și după mitologia babiloniană el domnea în primăvară și în luna Tamuz, iar apoi când florile se ofileau el murea sau cobora în *Șeol* (un fel de casă a morților). Atunci femeile obișnuiau să-l bocească. După mărturia profetului Ezechiel, chiar și femeile din Ierusalim aveau acest obicei păgân: „Și m-a dus la intrarea porții de la nord a Casei Domnului și acolo am văzut femei stând și plângându-l pe Tamuz. Apoi mi-a zis: vezi omule, vei vedea și alte lucruri detestabile, care sunt mai îngrozitoare decât acestea” (Ezechiel 8: 14-15). După înțelepții evrei, celebrarea și slujirea zeității se făcea prin încălzire: ochii lui erau produși dintr-un metal al cărui punct de topire era foarte mic, iar când erau încălziți, ei se topeau și arăta de parcă ar plânge. Femeile plângeau după el.

Se pune întrebarea, de ce a fost dat acest nume păgân pentru luna a zecea? Poate că această alegere vine să amintească poporului evreu că evenimentele care au dus la distrugerea primului Templu și exilarea poporului petrecute în această lună (și în cea următoare) au fost o pedeapsă pentru idolatria poporului israelian.

Luna Tamuz a fost o lună de necazuri mari pentru poporul Israel și ca atare ea este în iudaism o lună de doliu și bocire. Pe data de 9 Tamuz, după spusele profetului Ieremia 39:2 s-a petrecut spargerea zidurilor primului Templu; pe 17 Tamuz au fost sparte primele table de către Moise la vederea Vișelului de Aur; pe 17 Tamuz a fost înfăptuită breșa în zidurile Ierusalimului în anul 70 e.n. care a dus la distrugerea celui de al doilea Templu în ziua de 9 Av, ca și a primului Templu. Alte evenimente catastrofale desfășurate în luna Tamuz sunt amintite în articolul meu „17 Tamuz” de pe acest site. La final s-a stabilit o singură dată pentru amintirea acestor dezastre: 17 Tamuz, fiind stabilită ca post. În această zi încep cele trei săptămâni numite „zilele între strâmtori” de doliu și restricții care se termină pe 9 Av.

Pericopa Balak - Balaam - profet ori vrăjitor? [anul 5785]

În pericopa noastră, poporul a cucerit ținuturile amoriților, iar regele Moabului se teme de soarta țării sale. El știa că are puține șanse să-i înfrângă pe evrei în luptă și de aceea a apelat la soluții atipice: el a trimis o expediție spre răsărit, departe, ca ei să cheme o persoană numită Bilam (Balaam) Ben Beor din Aram Naharaim, care era cunoscut ca vrăjitor și profet, cărui i se îndeplineau binecuvântările și blestemele.

Balaam îl întreabă pe Dumnezeu dacă să meargă, iar acesta îi interzice acest lucru. Balak nu renunță și-i trimite a doua oară, iar Balaam întreabă din nou Domnul. De data aceasta El își dă consimțământul cu condiția ca el să meargă cu oamenii lui Balak și să îndeplinească dorința Domnului.

Balaam și-a luat măgărița și a plecat cu oamenii lui Balak. Domnul s-a supărat și a trimis un înger ca să-l împiedice, însă el nu l-a văzut. El a trimis de trei ori, însă doar măgărița vedea îngerul și încerca să-l evite de pe drum. Balaam s-a supărat aprig și a tot bătut măgărița. Atunci s-a petrecut necrezutul și măgărița și-a deschis gura. În primul rând s-a plâns că acesta o bate, însă el a acuzat-o că ea îl maltratează. Măgărița i-a răspuns: „Nu sunt eu măgărița ta, pe care ai călărit toată viața ta până astăzi? Obişnuiesc eu oare să-ți fac un astfel de lucru? Și el a spus: Nu” (Numerele 22:30). Atunci Domnul i-a deschis ochii, iar el îl vede pe îngerul Domnului în fața lui. El întreabă îngerul dacă poate să continue, iar acesta îi dă un răspuns pozitiv adăugând ca el să spună doar ceea ce îi pune Dumnezeu în gură. Balaam a ajuns în țara Moabului și a încercat de trei ori, în trei locuri diferite, să blesteme poporul evreu. Însă din gură au ieșit doar binecuvântări la adresa poporului evreu.

Din aceste evenimente reiese caracterul adevărat al lui Balaam; este adevărat că el era profet al Domnului ținând în mâini puteri spirituale uriașe: binecuvântările și blestemele lui se îndeplineau, iar el era în stare să vorbească cu Domnul. Însă el își folosea puterile pentru nevoile personale fără să fie legat de dorințele Domnului, El a fost numit câteodată „magician”, însă în acțiunile profetice ale lui era mai mult un magician și vrăjitor.

În mod repetitiv se dezvăluie comportamentul lui Balaam; când trimișii lui Balak au venit la el, Balaam știa că Domnul este Dumnezeu Israelului și că nu intenționa să-i blesteme. Cu toate acestea el a anticipat ca ei să-l apeleze. La fel s-a petrecut și cu a doua expediție când și-a încercat din nou norocul. Când Domnul a văzut că Balaam este dornic să meargă în Moab, i-a îngăduit să meargă cu condiția să împlinească doar dorințele Domnului. Însă Balaam a mers sperând că dorința Domnului se va schimba și va putea în sfârșit să blesteme poporul evreu.

Acesta a fost și mesajul din gura măgăriței: de ani și ani tu mă călărești, iar eu îți sunt fidelă, însă în clipa în care se petrece ceva neplăcut, tu mă bați? Te-ai întrebat de ce eu mă comport așa? Ai încercat oare să mă înțelegi?

Balaam, în profețiile sale asupra Israelului, recunoaște că „aude spusele lui Dumnezeu și știe planurile Preaînaltului” (Numerele 24:16). Despre aceasta se spune în Talmud: „Planurile animalului său nu le știa – oare va ști planurile Preaînaltului? Doar știa să se orienteze în momentele în care Dumnezeu se supăra” (Talmud, tractatul Brachot 7:1).

Înțelepții se referă la decalajul care reiese din spusele măgăriței: dacă Balaam nu a înțeles nici măcar tainele comportamentului animalului pe care el călărea, cum putea el înțelege cugetele Domnului? La aceasta ei adaugă că Balaam știa să „prindă” singurul moment al zilei în care Domnul era supărat și el profita de acest moment ca să blesteme poporul Israel. Balaam nu era conectat cu Dumnezeu în profeția lui, ci știa să profite de puterile divine în favoarea lui.

Din acest eveniment noi putem învăța și despre modul dorit al legăturii noastre cu Dumnezeu. O asemenea legătură trebuie să fie aspirată pentru o mai bună înțelegere a voinței Domnului în locul unei legături în care căutăm să-L folosim pe Dumnezeu în scopul nostru. Aceasta ne poate îndruma și la esența legăturilor în familie ori cele cu cei care ne înconjoară. Trebuie să-i înțelegem pe semenii noștri nu numai din punctul de vedere al nostru, ci să le înțelegem motivele reale pentru comportamentul lor și să depunem efort să ne legăm cu ei așa cum trebuie.

Pericopa Behaalotcha - Cum și-au petrecut copiii lui Israel primul an în deșert? [anul 5785]

În întreaga perioadă a construcției Tabernacolului, stabilirea sărbătorilor, stabilirea miștoturilor între semeni și alcătuirea unei noi națiuni libere – poporul a stat pe loc, fără mișcare. În fond, mișcare a fost, dar ea s-a petrecut înăuntrul taberei, după cum scrie: „Și a fost în anul al doilea, în luna a doua, în a douăzecea [zi] a lunii: norul s-a ridicat de deasupra Tabernacolului Mărturiei. Și copiii lui Israel au pornit în călătoriile lor din deșertul Sinai; și norul a poposit în deșertul Paran. Au pornit pentru prima dată după cuvântul Domnului prin Moise” (Numerele 10:11-13).

Rași ne explică: „Adică, se poate spune că au stat în [deșertul] Horev douăsprezece luni, mai puțin zece zile, deoarece s-au oprit acolo de începutul lunii Sivan și nu s-au mișcat până pe douăzeci Iyyar al anului următor”. Iată că noi, zece zile după Ziua Dării Torei (Șavuot) vom citi despre prima peregrinare pornită de la Muntele Sinai. Noi știm cea ce mulțimea care a pornit la drum nu știa și anume că drumul va lua cu mult mai mult decât ei își închipuiau.

Un an întreg fără mișcare. Însă adevărul este că există încontinuu o mișcare internă, în sufletul poporului. Ei au ajuns la muntele din mijlocul deșertului ca un popor de sclavi și roabe eliberați; o lună și jumătate după ce au scăpat din ghearele sclaviei și deodată în pustiul enorm, egiptenii se îneacă sub ochii lor, iar Moise îi călăuzește în deșert spre libertatea râvnită. Ei stau la poalele muntelui așteptând cuvintele Domnului, pe când muntele este în fum, sunetul Șofarului zguduie liniștea și „tot poporul care era în tabără s-a cutremurat” (Exodul 19:16).

După sunetele și fulgerele, poporul a rămas deodată singur, în liniște. Moise a rămas pe munte ca să primească și să învețe toată Toraua, pe când fiii și fiicele lui Israel au rămas la poalele muntelui cu promisiunea că peste 40 de zile el se va întoarce. Însă cu cât trecea timpul, oamenii își pierdeau răbdarea și așa apare ritualul Vițelului de Aur și cu el și pedeapsa – băieții primii născuți. Ei au fost dedicați după plaga primului născut Domnului, însă după ce au participat și ei la evenimentul Vițelului de Aur și-au pierdut această poziție, fiind înlocuiți de leviți, care vor susține de acum înainte atât în spirit cât și în fizic – chiar pe umeri, prezența Domnului în tabără. Tablele au fost sparte, iar Moise s-a urcat din nou pe munte pentru încă 40 de zile, iar după ele, în loc de vițel de aur, începe construirea Tabernacolului, cu chivotul, altarul, sfeșnicul și hainele preoților, iar în tabără s-a stabilit o nouă rânduială în jurul locașului.

Toate acestea s-au petrecut fără să se miște din loc, adică întregul proces uriaș s-a petrecut fără nicio mișcare, din cort și din colibă direct, poporul a trecut prin urcușuri și coborâșuri – fără să se miște din loc. Iar acum, în pericopa aceasta „ norul s-a ridicat de deasupra Tabernacolului Mărturiei” și poporul își împătorește corturile și colibe în începând să meargă în urma norului și focului: „Și oricând se ridică norul de deasupra Cortului, după aceea

porneau și copiii lui Israel; și în locul în care norul se așeza, acolo poposeau copiii lui Israel. După cuvântul Domnului plecau copiii lui Israel și după cuvântul Domnului poposeau; în toate zilele când norul stătea asupra Tabernacolului poposeau” (Numerele 9:17-18).

Pare ca mișcarea să fi început, însă această mișcare este dominată; nu există nimic liber în ea, nu este nici de alegere a traseului, nici de ritm. Blocada s-a terminat, însă restricțiile niciodată; privirea este încontinuu în „sus” așteptând ordine – până unde se poate merge? Când ne oprim? Când putem poposi și când continua?

Această situație spirituală, stresul între libertate și dependență, aduc poporul într-o anxietate care trebuie să izbucnească într-un fel sau altul.

Aieva, noi citim:

וַיְהִי בְּנִסְעַ עַד הָאָרְצוֹ וַיִּזְמַר מִלְּשׁוֹן הַקּוֹמֵה הַיְהוָה וַיִּפְּצוּ אֲיֹבָבִיב וַיִּגְּסוּ מִשְׁנָאֵי יֶבֶת מִפְּנֵי: וַבְּנַחֲהוּ יֵאמְרוּ שׁוֹבֵה הַיְהוָה הַרְבֵּב וְתֵת אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל

„Și a fost când Chivotul pornea, Moise spunea, Ridică-te Doamne, să se împrăștie dușmanii Tăi, iar cei ce Te urăsc să fugă dinaintea Ta. Iar când se oprea, Moise spunea, Întoarce-Te Doamne, la mulțimile miilor lui Israel” (Numerele 10:35-36).

Poruncile de recrutare și de eliberare, de mișcare și oprire și când noi mergem cu sulul de Tora există și astăzi, ca și ordinele când să stăm în picioare și când să stăm jos. Însă imediat în continuare: „Poporul a căutat pricină; și a fost rău în urechile Domnului. Domnul a auzit și mânia Sa a izbucnit și focul Domnului s-a aprins împotriva lor și a mistuit la marginea taberei. Poporul a strigat către Moise și Moise s-a rugat Domnului și focul s-a potolit. Și i-a pus acelui loc numele Tavera („ardere” în ebraică), căci arsesse împotriva lor focul Domnului. Gloata care era în mijlocul lor a pofțit cu nesăț; și copiii lui Israel s-au plâns și au spus, cine ne va hrăni cu carne?” (Numerele 11:1-4).

Focul mistuie poporul, gloata se umple de vicii cerând carne, adică sânge, omor, stăpânire pe viața altora și pe moartea lor. Dacă copiii lui Israel mâncau carne toată această perioadă, oare către cine apelau cu cerințele lor? Nici mana magică, un dar divin căzută din ceruri, nu i-a potolit pe oameni până când au aterizat în tabără un cârd de prepelițe, iar fiecare persoană și-a îndeplinit viciul înfulecând cel puțin câte zece prepelițe. Însă nici măcar acest câștig nu le-a potolit furia, până când s-a alcătuit un grup de profeți, care vor transforma tabăra într-una mai liberă și mai independentă și vor da fiecărui trib senzația de participare la conducere.

După un an de popas, fără nicio mișcare, imediat după prima mișcare izbucnește un val de violență și de vicii, în ciuda multiplelor victime ca urmare al acestor atrocități. Alții, ascultând „vocea Domnului” s-au alăturat conducerii din care făceau parte doi, loșua, prea tânăr pentru o responsabilitate totală, care propune lui Moise „Închide-i”, și unicul conducător – Moise. Acești 72 de profeți par a fi o amenințare la superioritatea lui Moise, însă acesta contrazice acest lucru spunând:

„Măcar de-ar fi ca tot poporul Domnului să fie profeți, ca Domnul să-și pună duhul asupra lor” (Numerele 11:29).

[Aceasta rămâne actual și astăzi.](#)

Pericopa Emor - Câte sărbători sunt în Tora?

[anul 5785]

1. În câteva locuri în Tora găsim convocări sfinte, sărbători și *reghalim* – pelerinaje la Ierusalim. Însă pare că lista din Leviticul cap. 23 este mai vastă decât cele din alte părți din Tora. Ea include toate aceste convocări sfinte festive și începe cu un titlu: „Vorbește copiilor lui Israel și spune-le, soroacele Domnului pe care le veți proclama [drept] convocări sfinte – acestea sunt soroacele Mele” (Leviticul 23:2).

După titlu vine o listă a convocărilor sfinte, începând cu Șabatul, apoi soroacele anului, de la prima lună până la ultima, luna a șaptea. După aceea vine un verset de încheiere, care este și el stilizat ca un titlu: „Acestea sunt soroacele Domnului pe care să le proclamați ca și convocări sfinte, ca să aduceți o jertfă mistuită de foc Domnului: ardere-de-tot și prinosul ei, jertfă de sărbătoare și libații, fiecare zi după rânduiala sa” (Leviticul 23:37).

Două din convocările sfinte sunt numite „sărbători”: Sărbătoarea Azimelor și Sărbătoarea Colibelor, iar ele sunt localizate în două puncte de cotitură a anului: Sărbătoarea Azimelor cade în ziua ieșirii din Egipt, pe cincisprezece a lunii întâi, iar Sărbătoarea Colibelor exact la jumătate de an după aceea, pe cincisprezece a lunii a șaptea. Ambele sărbători sunt egale în lungimea lor, pare că Torau a stabilit așa locul lor ca să deschidă fiecare jumătate de an cu câte o sărbătoare de șapte zile.

2. Alte sărbători se găsesc în Exodul 23:14-16: „Trei pelerinaje să-Mi celebriți pe an: Sărbătoarea Azimelor să o păzești, șapte zile să mănânci azime, după cum ți-am poruncit, la sorocul din luna primăverii, căci în ea ai ieșit din Egipt; și să nu vă înfățișați înaintea Mea cu mâna goală. Și Sărbătoarea Secerișului primelor roade ale lucrării tale, pe care le vei fi semănat pe câmp; și Sărbătoarea Recoltei, la capătul anului, atunci când îți aduni lucrarea ta de pe câmp”.

Spre deosebire de Leviticul 23, aici sunt trei sărbători: Sărbătoarea Azimelor, Sărbătoarea Secerișului și Sărbătoarea Recoltei, din care doar unul apare în Leviticul. Aceste sărbători nu au o dată precisă, iar data lor depinde de sezonul agricol. Chiar și Sărbătoarea Azimelor a cărei dată apare atât în Exodul 12 cât și în Leviticul 23, nu conține aici nicio dată precisă. Ceea ce este evident din Exodul 23 este faptul că sărbătorile sunt legate de ciclul anului; două dintre ele sunt în fond agricole, iar Sărbătoarea Azimelor, fiind istoric este conectat de „luna primăverii” – iarăși cu conținut agricol. Un aspect aproape identic găsim în Exodul 34, în afară de schimbarea numelui de la „Sărbătoarea Secerișului” în „Sărbătoarea Săptămânilor” și cu descrierea ei ca „primele roade din secerișul grâului”.

Adunarea celor două liste din Exodul și Leviticul ne învață că sunt în total patru numite „sărbători”: două dintre ele sunt numai în Exodul și au un conținut agricol, „Sărbătoarea Secerișului” și „Sărbătoarea Recoltei”. Iar două sunt la baza lor istorice: Sărbătoarea Azimelor, care apare pe ambele liste și Sărbătoarea Colibelor, doar în Leviticul fără să fie menționată ca „pelerinaj”.

Distincția între cele două liste este legată într-o scală mai largă de ciclul anului agricol legat de soare și ciclul anului istoric legat de lună. Sărbătorile din Exodul 23 sunt legate de agricultură și ca atare bazate pe soare. De

aceea ele sunt sezoniere și chiar și Sărbătoarea Azimelor istorică este sărbătorită aici după calendarul solar fără o dată precisă, ci ca „luna primăverii”. În schimb sărbătorile din Leviticul 23, inclusiv o parte din convocările sfinte, sunt fondate pe calendarul lunar și ca urmare ele au date fixe.

3. Această introducere ne va facilita deslușirea misterului de la sfârșitul capitolului 23 din Leviticul:

„(33) Domnul i-a vorbit lui Moise spunând, Vorbește copiilor lui Israel, spunând, în ziua a cincisprezecea a acestei luni a șaptea este Sărbătoarea Colibelor, șapte zile, pentru Domnul. În prima zi este o convocare sfântă, nicio muncă lucrativă să nu faceți. Șapte zile să aduceți jertfă mistuită de foc Domnului, iar în ziua a opta să fie pentru voi o convocare sfântă și să aduceți Domnului o jertfă mistuită de foc; este o adunare de încheiere, nicio muncă lucrativă să nu faceți.

(37) Acestea sunt soroacele Domnului pe care să le proclamați ca și convocări sfinte, ca să aduceți o jertfă mistuită de foc Domnului: ardere-de-tot și prinosul ei, jertfă de sărbătoare și libații, fiecare zi după rânduiala sa. Pe lângă Șabaturile Domnului, și pe lângă darurile voastre, pe lângă toate jurămintele voastre, și pe lângă toate ofrandele de bunăvoie pe care le veți da Domnului.

(39) Dar în ziua a cincisprezecea a lunii a șaptea, când adunați recolta pământului, să celebrați sărbătoarea Domnului șapte zile; prima zi este o zi de odihnă și a opta zi este o zi de odihnă.

Să luați pentru voi în prima zi: o chitră, crengi de palmier, ramuri de mirt și crengi de salcie de râu și să vă bucurați înaintea Domnului, Dumnezeului vostru șapte zile. Să o celebrați ca sărbătoare pentru Domnul, șapte zile pe an – decret veșnic, peste generațiile voastre; în a șaptea lună să o celebrați. În colibe să locuiți șapte zile, orice băștinaș din Israel, să locuiască în colibe, pentru ca să știe generațiile voastre că în colibe i-am făcut să locuiască pe copiii lui Israel când i-am scos din țara Egiptului; Eu sunt Domnul, Dumnezeul vostru.

(44) Și Moise a vorbit despre soroacele Domnului către copiii lui Israel” (Leviticul 23:33-44).

În versetele 33-36 Toraua ne prezintă Sărbătoarea Colibelor, iar după aceea vin versetele de încheiere ale pericopei (versetele 37-38). După cum am mai spus, această finală are legătură directă cu titlul pentru a forma un cadru.

Însă acum, de la versetul 40, Toraua revine să se ocupe de sărbătoare începând de ziua de cincisprezece a lunii a șaptea. Pare dubios: de ce revenirea la o chestiune care a fost încheiată mai înainte? Oare acesta cuprinde ceva ce a fost uitat mai înainte? Însă spre marea mirare nu avem aici nimic nou, ci faptele discutate în versetele 34-36. Însă sărbătoarea prezentată în versetele 39-40 nu este numită Sărbătoarea Colibelor; așa că aici este vorba probabil de fapte noi nespuse mai înainte.

Probabil că soluția se găsește în ceea ce am vorbit mai sus despre lista de sărbători din Exodul 23, care nu este identică cu cea din Leviticul. Lista convocărilor sfinte din Leviticul se încheie cu Sărbătoarea Colibelor și Șmini Ațeret – „adunarea de încheiere” fără ca lista sărbătorilor să fie completă. Pe de o parte, „primele roade ale lucrării tale” (Exodul 23:16) și „primele roade din secerișul grâului” (Exodul 34:22) pot fi identificate cu ziua aducerii „celor două pâini legănate” (Leviticul 23:16), cu toate că nu este menționată ca sărbătoare, însă se ocupă cu „legănarea pâinii primelor roade” (versetele 16-21). Însă Sărbătoarea Recoltei nu există pe lista din Leviticul. Toraua completează această lipsă imediat după terminarea convocărilor sfinte prin anunțarea unei „sărbători Domnului” începând de la cincisprezece a lunii a șaptea „când adunați recolta pământului” (leviticul 23:39). Acestei sărbători i se atribuie poruncii speciale: cele patru specii, bucuria de-a lungul celor șapte zile și fără muncă în prima și ultima zi. Aieva că acest cadru al Sărbătorii Recoltei coincide perfect cu Sărbătoarea Colibelor. Așadar prin această adăugare Toraua stabilește că Sărbătoarea Recoltei are o dată lunară identică cu Sărbătoarea Colibelor. Trebuie spus că pe cincisprezece a lunii a șaptea cad două sărbători: Sărbătoarea Colibelor și cea a Recoltei. Fiecare din ele are caracterul ei: prima este istorică, iar a doua agricolă – fiecare cu poruncile ei. La prima este prezența în colibă – *suca*, iar la a doua cele patru specii – *arbaat haminim*. Doar datele lor sunt identice.

Așa putem înțelege mai bine de ce Sărbătoarea Recoltei apare ca un fel de anexă, cu toate că datele ei sunt identice cu cele ale Sărbătorii Colibelor.

Putem, așadar, concluziona că în Tora sunt în total patru sărbători: Sărbătoarea Secerișului și Sărbătoarea Recoltei ambele agricole și Sărbătoarea Azimelor și Sărbătoarea Colibelor ambele istorice. Cu toate acestea sunt doar trei pelerinaje - *reghalim*, deoarece Sărbătoarea Colibelor fiind la aceeași dată cu Sărbătoarea Recoltei nu este un pelerinaj aparte.

Pare că descrierea din Deuteronomul 16 face un pas înainte și prezintă cele două sărbători egale ca un singur pelerinaj:

„Sărbătoarea Colibelor să o faci șapte zile, când îți aduni [rodul] din aria ta de treierat și din teascul tău. Și să te bucuri în sărbătoarea ta: tu, fiul tău, fiica ta, sclavul tău, slujnica ta, levitul, prozelitul, orfanul și văduva care sunt în orașele tale. Șapte zile să celebrezi pentru Domnul, Dumnezeul tău, în locul pe care Domnul îl va alege, căci te va fi binecuvântat Domnul, Dumnezeul tău, în toată recolta ta și în tot lucrul mâinilor tale; să fii pe deplin bucuros” (Deuteronomul 16:13-15).

Sărbătoarea Colibelor a fost stabilită aici pe datele Sărbătorii Recoltei, iar ea câștigă aici bucuria care a fost acordată în Leviticul numai Sărbătorii Recoltei. Astfel ea s-a „impus” în mare parte Sărbătorii Colibelor și s-a format un nou pelerinaj al celor două sărbători. Chiar și poruncile sunt duble și la fel numărul mare de jertfe, fiind și el dublu.

Pericopa Haiei Sara - Cămilele lui Avraham [anul 5785]

Cămila este amintită în Tanach de 54 de ori, o jumătate din ele, 25 sunt în Geneza. În pericopa noastră se spune: „Și slujitorul a luat zece cămile dintre cămilele stăpânului său, și a plecat cu toată bogăția stăpânului său în mâna lui; s-a ridicat și s-a dus la Aram-Naharaim, la orașul lui Nahor; a pus cămilele să îngenuncheze în afara orașului” (Geneza 24:10-11). În acest capitol în care noi citim despre logodna între Rebeca și Isaac, cămila este amintită de 17 ori.

Cămila este amintită pentru prima oară în Tanach în Geneza 12:16: „Iar lui Avraham, [Faraon] i-a făcut bine datorită ei, el dobândind turme, cirezi, măgari, sclavi, slujnice, măgărițe și cămile”. Iacov i-a trimis lui Esav un dar: „Treizeci de cămile care alăptau și puii lor” (Geneza 32:15). Pe vremea lui Saul au făcut un război contra hagaritilor care stăteau în Galaad. Aici s-a enumerat cel mai mare număr de cămile din Tanach: „Ei au luat pradă animalele - 50.000 de cămile ...” (1Cronici 5:21). Iov avea la început 3.000 de cămile (Iov 1:3), iar la sfârșit 6.000 de cămile

(Iov 42:12). În războiul ținut de Ghedeon contra Midianului scrie: „Midianul, Amalecul și toți cei de la Răsărit umpluseră valea ca un roi de lăcuste, iar cămilele lor erau fără număr ca firele de nisip de pe malul mării” (Judecători 7:12). Nu știm dacă este vorba aici despre sute de cămile ori poate mii de cămile. Cei care au revenit din Babilon au adus cu ei 435 de cămile (Neemia 7:69).

Regele Saul a primit porunca: „Acum du-te, înfrânge-i pe amaleciți și nimicește-i împreună cu tot ce au; să nu-i cruți, să omori pe bărbat și pe femeie, pe copii și pe sugar, taurul și oaia, cămila și măgarul” (1Samuel 15:3). Regele David a lovit forțele amaleciților care au ars orașul Țiclag: „Niciunul dintre ei n-a scăpat, în afară de 400 de oameni care au fugit pe cămile” (1Samuel 30:17). Printre cei care erau peste tezaurul regelui pe vremea lui David: „peste cămile era Obil, ismaelitul” (1Cronici 27:30), ceea ce dovedește importanța cămilor în țară. Despre regina Șeba s-a spus: „Ea a sosit la Ierusalim cu o suită impresionantă, cu cămile încărcate cu balsam, cu foarte mult aur și cu pietre prețioase” (1Regi 10:2).

Noi nu mâncăm carne de cămile fiindcă ele au doar unul din semnele purității (cașer) după cum scrie: „Dar acestea sunt cele să nu le mâncați dintre cele care rumegă hrana sau au copita despătată: cămila, căci rumegă hrana, dar nu are copita despătată – este necurată pentru voi” (Levitic 11:4).

Cămilele sunt răspândite în vestul și sudul Asiei și în nordul Africii. Ele au botul și copitele adaptate să nu se rănească de la spinii aflați în deșert. Poate să meargă 100-150 km. pe zi și să care 200-250 kg. În 14 zile fără apă poate să piardă 200 kg. din greutatea corpului printr-o deshidratare aprigă. Cămila are o înălțime de 2-2.50 metri, o lungime de 3-3.3 metri și o greutate de 600 kg. Cămila este în stare să recupereze apa pe care a pierdut-o în câteva minute. Într-un experiment făcut pe o cămilă, ea a pierdut în 14 zile 200 kg. din greutatea ei. Ea a reușit să recupereze apa pierdută în 10 minute, Un om nu este în stare să recupereze atât de repede. De asemenea sângele cămilor are caracteristici care nu există în sângele omului: el nu se amestecă cu apa.

Rebeca a avut cu siguranță mult de lucru când a dat apă cămiloror: „Ea a spus, bea domnul meu și s-a grăbit și a coborât ulciorul în mână și i-a dat să bea. A terminat să-i dea de băut și a spus, voi scoate apă și pentru cămilele tale, până când vor termina de băut” (Geneza 24:18-19). Dacă presupunem că fiecare cămilă a băut doar 50 de litri de apă care este minimum după așa un drum lung, i-au fost necesari cel puțin 500 de litri ca să dea apă la cele zece cămile. Aceasta în afară de apa scoasă pentru slujitorul lui Avraham și oamenii lui.

Cămila domestică

Există o mare dispută între arheologii biblici în legătură cu data apariției cămilor domestice. Marele arheolog William Albright a susținut că acestea au apărut prin sec. 12-13 î.e.n. Acesta se baza pe datele valabile anilor 1960. Mai târziu au stabilit alții că ele au apărut deja în sec. 18-19 î.e.n. În ultimii ani s-au găsit probabil dovezi la existența cămilor domestice deja de mii de ani. Toată problema este dacă Avraham și ceilalți patriarhi puteau stăpâni cămile sau nu. Însă documente descoperite la Aleppo în Siria conțin mărturii despre acestea încă din sec. 18 î.e.n. Într-una din ele scrie: „O porție pentru cămilă”. Acesta dovedește că poveștile biblice din Geneza au suport științific. În Iran s-au găsit rămășițe de cămilă din al treilea mileniu î.e.n. și la fel în Israel la Muntele Neghev s-au găsit oseminte de cămilă din aceea perioadă împreună cu oseminte de oaie.

Pericopa Lech Lecha - Unde a primit Avram

Al treilea popas în drumul lui Avram a fost „Elone Mamre”: „Și Avram și-a întins cortul și a venit să locuiască în (Elone) câmpiile lui Mamre care sunt în Hebron și a construit acolo un altar Domnului” (Geneza 13:18). Aici Avram a primit promisiunea pentru țară pentru a treia oară: „Și îți voi da, ție și seminției tale după tine, țara pribegiilor tale, toată țara Canaanului, ca posesiune veșnică; și le voi fi Dumnezeu” (Geneza 17:8). Aici, ca și în primele două locuri, Avram a construit un altar ca să mulțumească Domnului.

Unde se află „ Elone Mamre care sunt în Hebron”? De obicei locul este identificat cu un sit arheologic care se află la intersecția numită „HaZechuchit” la nord de Hebron, lângă situl care se află pe un munte înalt (numit astăzi Ras El-Haua) înalt cam de 1020 de metri; și de acolo se văd priveliștile sudului țării.

4. Legătura comună

Am învățat că în trei locuri i s-a dat lui Avram promisiunea pentru țară: la Elon More lângă Sihem, pe un munte la est de Bet-El și la Elone Mamre lângă Hebron. După identificarea propusă este vorba despre muntele Ebal lângă Sihem (940 m.), muntele Baal Hațor lângă Bet-El (1016 m.) și un munte care se află între localitatea Halhul și Hebron (1020 m.). Ceea ce este comun între cele trei locuri este că se află pe munți înalți de pe care se poate observa țara, după cum l-a spus Domnul lui Avram: „Ridică-ți așadar ochii și privește din locul în care te afli: către miazănoapte, către miazăzi, către răsărit și către apus” (Geneza 13:14).

Aceste trei puncte alcătuiesc, în fond, pe cele trei vârfuri ale coloanei principale de munți din Ereț Israel: muntele Ebal este cel mai înalt între munții Samaritenei (nord), muntele Baal Hațor este cel mai înalt munte dintre cei din Bet-El (centru), iar Elone More este punctul cel mai înalt din munții Hebron (sud). În felul acest străbate Avram prin observație toate părțile țării – „către miazănoapte, către miazăzi, către răsărit și către apus”.

Este evident că observație nu este de ajuns pentru cumpărare și conexiune și de aceea a primit Avram și porunca: „Ridică-te, cutreieră prin țară în lungul și în latul ei, căci ție ți-o voi da” (Geneza 13:17). Într-adevăr, Avram a plinit porunca cu atenție și perseverință: „A continuat în călătoriile sale, de la miazăzi până la Bet-El, până la locul unde fusese cortul său înainte între Bet-El și Ai” (Geneza 13:3).

Pericopa Mikeț - Din adâncul gropii direct în vârful lumii [anul 5785]

Iosef are o trecere foarte rapidă din adâncimile gropii până la culmea înălțimilor; el devine în câteva minute dintr-un sclav prăpădit în închisoare adjunctul regelui Egiptului: „Faraon a trimis și l-a chemat pe Iosef și l-au grăbit din temniță și el s-a tuns, și-a schimbat hainele și a venit la Faraon” (Geneza 41:14).

Întrebarea care se pune este dacă și cum o schimbare atât de bruscă influențează identitatea personală a lui Iosef? Oare lasă indicii despre comportament în viitor? Iosef este chemat în grabă la Faraon direct din penitenciar și îndeplinește treaba pe care știe s-o facă cel mai bine: interpretarea viselor. După ce a reușit să clarifice visurile

celor din închisoare, el se pune să descifreze visul Faraonului. Iar interpretarea visurilor Faraonului a fost mult mai strălucitoare decât cea a visurilor celor din închisoare.

La interpretarea visurilor demnitarilor din închisoare, Iosef a găsit tâlcul la fiecare component în parte: „Și Iosef i-a spus, aceasta este tălmăcirea lui: cei trei lăstari sunt trei zile. Peste încă trei zile, Faraon îți va înălța capul și te va reinstaura pe postul tău și tu vei pune cupa lui Faraon în mâna lui cum obișnuiai [să faci] la început, când erai paharnicul lui” (Geneza 40:12-13). Faptul că este vorba despre o realitate viitoare, acordă un aspect profetic extrem de rar, după cum spune Talmudul „un vis din 60 este profetic” (tractatul Berachot 57:b). Și la visul Faraonului, doar o parte din interpretarea lui era profetică: „Iosef i-a spus lui Faraon, visul lui Faraon este unul singur, ceea ce Dumnezeu este pe cale să facă. El i-a vestit lui Faraon, cele șapte vaci bune sunt șapte ani; și cele șapte spice bune sunt șapte ani – este un singur vis” (Geneza 41:26-27).

Aici Iosef are nevoie de sfărâmarea formelor visurilor și adunarea lor laolaltă pentru a interpreta că cele șapte vaci rele vor înghiți vacile bune și la fel și spicele: „Apoi, șapte ani de foamete se vor ridica după ei și tot belșugul va fi uitat în țara Egiptului și foametea va devora țara” (Geneza 41:30).

Iosef schimbă desfășurarea evenimentului de la unul de interpretare al unui vis la unul de planificare al unui plan mareț. El se transformă de la un „visător” cu capul în nori, romantic într-un personaj chibzuit, stabil și puternic, un vizionar energic și realist, care verifică fiecare detaliu în amănunțime. Oare această schimbare uriașă a lăsat amprente asupra lui Iosef? Răspunsul îl primim de la numele pe care el le dă celor doi fii ai lui: „Și lui Iosef i s-au născut – când anii de foamete nu veniseră încă – doi fii, pe care i-a născut Asnat, fiica lui PotiFera, preotul lui On. Și Iosef i-a pus întâiului născut numele Menașe (Manase), căci Dumnezeu m-a făcut să uit toate necazurile mele și toată casa tatălui meu. Iar celui de al doilea i-a pus numele Efraim, căci Dumnezeu m-a făcut să rodesc în țara suferinței mele” (Geneza 41:50-52). Primul înseamnă „uitarea trecutului” [rădăcina NȘH înseamnă a uita], iar al doilea înseamnă „creștere” [rădăcina PRH] în a doua parte a evenimentelor. De acum, Iosef activează ca o persoană fermă și neclintită: „Și Iosef a cumpărat tot pământul Egiptului, pentru Faraon, pentru că fiecare egiptean și-a vândut câmpul, căci se întărise foametea asupra lor; și astfel pământul a ajuns al lui Faraon. Iar poporul l-a mutat în orașe, de la un capăt al hotarului Egiptului la [celălalt] capăt” (Geneza 47:20-21).

Iosef nu avea scrupule să taie cu cuțitul pe oameni de la pământul lor, să-i izoleze. În legătură cu frații lui el pregătește un plan de izolare. După toate vicleniile cu cupa, el le dezvăluie intențiile; „Dar el a spus, ar fi un sacrilegiu pentru mine să fac asta. Omul în mâna căruia s-a găsit cupa, el va fi sclavul meu, iar voi, urcați în pace la tatăl vostru” (Geneza 44:17).

Iosef s-a gândit să-l lase pe Benjamin în Egipt, astfel să se izoleze de fii celorlalte mame. Pe de o parte el este omul izolărilor, dar pe de altă parte el este omul unirii. Aceste puteri izbucnesc din el în multe ocazii: când plânge auzindu-și frații căindu-se pentru păcatele lor (Geneza 42:24); când îl vede pe Benjamin (Geneza 43:30); mai ales când Iuda amintește de tatăl lor (Geneza 45:1-2).

Două puteri uriașe luptă în conștiința noastră și în sufletul lui Iosef: puterea izolării și puterea unificării. Fiecare își are rolul ei. Izolarea îi dă posibilitatea să cunoască o realitate nouă și o viață nouă care i s-au ivit în cale. Unificarea îi menține identitatea. Tensiunea între cele două este irezolvabilă. Din această tensiune apare viața – ea nu este simplă și ușoară, însă este turbulentă și vijelioasă. Asta-i viața!

Pericopa Naso - Cele mai frumoase momente

ale poporului Israel în deșert [anul 5785]

Din cele 176 de versete ale acestei pericope, un număr de aproape 90 de versete sunt dedicate inaugurării Tabernacolului, inclusiv detalii amănunțite despre ofrandele președinților fiecărui trib aparte.

Toraua a fost scrisă și redactată într-un mod extrem de minuțios și tocmai de aceea, dacă se găsește vreo dublură, ea este tratată și explicată în multe midrașuri. Așa de exemplu dublura întâlnirii Rebecăi cu robul lui Avram, de două ori, este comentată și explicată. Spre deosebire, repetițiile interminabile ale ofrandelor președinților sunt aproape inexplicabile. Unii se bazează pe dorința de a arăta egalitatea între triburi și acordarea onoarei fiecărui președinte în parte. Însă toate acestea puteau fi evitate prin scurtarea fragmentului și la fel amintirea fiecărui președinte pe nume aparte.

Iar ultima întrebare aparține începerii pericopei următoare, pericopa Behaalotcha - Rași aduce din midrașul Tanhuma cap. 5: „De ce s-a alăturat episodul de Menora (Sfeșnic) cu episodul președinților? Deoarece când Aaron a văzut inaugurarea Tabernacolului, picioarele lui au cedat de slăbiciune, fiindcă nici el și nici tribul lui nu se aflau la această inaugurare”. Întrebarea care se pune este cum este posibil de a susține, că Aaron nu a fost prezent la inaugurarea Tabernacolului? Doar prima parte a pericopei Șmini este dedicată inaugurării tabernacolului de către Aaron și fiii lui.

Răspunsul se poate găsi, poate, în comentariul marelui înțelept Sforno (Italia, sec.15-16) pentru versetul „Și când Moise venea la Cortul Întâlnirii ca să vorbească cu El, auzea glasul care îi vorbea de deasupra capacului care este pe Chivotul Mărturie, dintre cei doi heruvimi, și [Dumnezeu] vorbea cu el” (Numeri 7:88).

Sforno ne spune că prezența Domnului în Cortul Întâlnirii când Moise vorbea cu El, a fost pentru evrei un semn clar că Domnul i-a iertat pentru Vițelul de Aur. Sforno mai adaugă că atunci când Moise venea în Cortul Întâlnirii auzea aceeași voce pe care o auzise înaintea păcatului Vițelului de Aur. Aceeași voce a auzit Moise urcându-se pe Muntele Sinai „Dumnezeu îi răspundea printr-un glas” (Exodul 19:19).

Marele înțelept Ramban (Nahmanides, Spania, sec. 13) vorbește despre această temă la începutul pericopei Truma: „Întotdeauna în Tabernacol, când poporul se afla acolo, era și Domnul, ca pe Muntele Sinai, iar când venea Moise, era vorba către el ca pe munte, iar vorba către Moise era ca la dăruirea celor Zece Porunci: „Din ceruri te-a făcut să îi auzi glasul, ca să te mustre, iar pe pământ ți-a arătat focul Său cel mare...” (Deuteronomul 4:36). La fel și în Tabernacol: „... Auzea glasul care îi vorbea de deasupra capacului care este pe Chivotul Mărturie, dintre cei doi heruvimi, și [Dumnezeu] vorbea cu el” (Numeri 7:88).

Păcatul Vițelului de Aur a adus la o detașare a Domnului de Fiii lui Israel și de asemenea de Aaron, după mărturia lui Moise „Și pe Aaron Se supăraseră Domnul foarte tare, [vrând] să-l distrugă” (Deuteronomul 9:20). Păcatul Vițelului de Aur a adus și la o detașare a Domnului de Moise, care nu păcătuiseră, după cum este scris la începutul evenimentului cu Vițelul de Aur „Domnul i-a vorbit lui Moise, du-te coboară ...” (Exodul 32:7). Despre asta ne învață înțelepții: „Rabi Elazar a spus că Domnul i-a spus lui Moise, du-te coboară din gloria ta! Doar ți-am dat glorie pentru Israel, iar acum că ei au păcătuit, pentru ce mai am nevoie de tine?” (Talmud, tractatul Brachot 32:a).

Reparația păcatului Vițelului de Aur a fost construirea Tabernacolului, când tot poporul Israel s-a alăturat la

construire: „Moise a vorbit întregii obști a copiilor lui Israel” (Exodul 35:4), Bețalel și Aholiav au venit din două triburi diferite – primul din Iuda și al doilea din Dan, iar cu ei au venit „Toți cei cu inima înțeleaptă dintre voi să vină și să facă” (Exodul 35:10). Toraua pune în evidență importanța constructorilor Tabernacolului prin repetarea lor și a caracterelor lor prin repetare de trei ori, pe când uneltele Tabernacolului sunt amintite doar de două ori. Acest proiect național de construire a Tabernacolului a dus în sfârșit la reînnoirea relațiilor între Dumnezeu și poporul Său așa cum erau ele înaintea păcatului Vițelului de Aur și la îndeplinirea dorinței lui Moise „Doar prin [faptul] că Tu vei merge cu noi, și eu și poporul Tău vom fi deosebiți de orice alt popor de pe fața pământului” (Exodul 33:16). Domnul nu vrea să stea doar alături de oameni deosebiți ca Moise și Aaron, ci El dorește apropierea de poporul „pe care l-am întocmit pentru Mine” (Isaia 43:21).

Prin inaugurarea Tabernacolului în pericopa noastră, Toraua accentuează apropierea întregului popor al Israelului de Domnul în două feluri:

1. Spre deosebire de aranjarea taberei Israelului în care Tabernacolul și preoții sunt în centru, iar în jurul lor Moise și leviții și apoi tot poporul, aici versetele sunt în ordine opusă: preoții sunt cadrul exterior, apoi vin Moise cu leviții și la urmă poporul întreg. Cum se face asta? Preoții prin binecuvântarea lor și prin aprinderea lumânărilor de către Aaron sunt cadrul exterior. După aceea avem două versete legate de Moise: după binecuvântarea preoților scrie „Și a fost în ziua în care Moise a isprăvit de ridicat Tabernacolul” (Numere 7:1). Și înainte de „când vei aprinde candelile”(Numere 8:1) scrie „Și când Moise venea la Cortul Întâlnirii” (Numere 7:49). Iar la mijloc se află toate ofrandele președinților. Astfel, esența se reflectă spre poporul Israel, nicidecum spre preoți sau spre Moise.
2. Toraua distinge neîntrerupt poziția centrală a poporului prin detailarea repetată a ofrandelor fiecărui trib, iar la sfârșit concluzionează totalul ofrandelor.

[Acestea au fost cele mai frumoase momente ale poporului Israel; ei au stat uniți și Domnul stătea în mijlocul lor.](#) Iar înțelepții au observat și ei spunând:

„Domnul a spus Israelului, în trecut a fost vrăjmășie între Mine și fiii Mei, ură între Mine și fiii Mei, o competiție între Mine și fiii Mei, însă acum, de când s-a construit Tabernacolul, este iubire între Mine și fiii Mei, este pace între Mine și fiii Mei” (BeMidbar Raba 12:1).

[Să ne rugăm, ca și în zilele noastre când, s-a făcut primul pas spre construirea Templului prin redobândirea pământului, să avem un început de pace între noi și Domnul Dumnezeu.](#)

Pericopa Noah - „ ... după familiile lor, după limbile lor, în țările lor, după neamurile lor” (Geneza 10:20) [anul 5785]

Unul din cele mai deosebite evenimente din cartea Genezei este povestea Turnului Babel. În Tora ni se povestește despre o perioadă în care toți oamenii vorbeau aceeași limbă și s-au adunat cu toții ca să construiască o clădire uriașă - Turnul Babel. Domnului nu I-a plăcut deloc acest proiect și ca atare I-a împrăștiat pe oameni și le-a amestecat limbile. Această răspândire a adus la formarea națiunilor și la apariția limbilor în lumea antică.

În povestea Turnului Babel noi nu găsim o descriere a națiunilor și a limbilor care au apărut după împrăștierea oamenilor. Însă noi învățăm despre acestea în continuare din Geneza cap. 10 în care sunt enumerate evoluțiile celor trei fii ale lui Noah: Șem, Ham și Iafet. Fiecare dintre ei este descris ca părintele a peste zece națiuni a căror listă apare în continuare.

În acest articol noi ne concentrăm pe faptul că în urma răspândirii fiilor lui Noah și apariția diferitelor națiuni, s-au dezvoltat limbi diferite după cum sunt menționate în cartea Genezei:

- „Fiii lui Iafet [...] din aceștia s-au despărțit insulele neamurilor pe pământurile lor, fiecare după limba sa, după familiile lor, cu neamurile lor” (Geneza 10:2, 5).
- „Aceștia sunt fiii lui Ham, după familiile lor, după limbile lor, în țările lor cu neamurile lor” (Geneza 10:20).
- „Aceștia sunt fiii lui Șem, după familiile lor, după limbile lor, în țările lor, după neamurile lor” (Geneza 10:31).

Această descriere din Tora a fost percepută de mulți ca o poveste mitologică lipsită de orice temelie bazată pe fapte. Noi vom arăta că această percepție este greșită. Descrierile din pericopă sunt adecvate cu ultimele descoperiri ale lingvisticii comparative.

Limbile semitice și hamitice acordate fiilor lui Șem și Ham, sunt toate legate între ele. Ele cuprind între altele: ebraica, akkadiana (împărțită în două dialecte: asiriana în nord și babiloniană în sud), egipteană, arameeană, amonită, moabită și cușitică.

Limbile asociate cu fiii lui Iafet au o caracteristică foarte interesantă - marea dispersare a lor pe distanțe extrem de mari. Aceste limbi care sunt amintite în cartea Genezei sunt răspândite în toată Europa și până la distanțe uriașe în Asia. Ramura europeană ale acestor limbi se întinde din Grecia, prin Germania și până în Spania; ramura asiatică cuprinde țările din Persia prin regatul Madai (nordul Iranului și Afganistanul) până în estul îndepărtat al Indiei Antice (Pakistan).

Din cele scrise despre limbile atribuite fiilor lui Iafet putem deduce că pare a fi o relație de limbaj între limbile fiilor lui Iafet, care includ atât greaca antică și germana antică (Europa) cât și persiana antică și indiană antică (Asia).

O altă întrebare crucială pentru studiul limbilor este zona din care a început răspândirea și diferențierea acestor limbi. Există câteva posibilități - una fiind cea mai adecvată poveștii genezei. Vom descrie cele mai importante pe scurt.

Prima, prin care s-a înțeles această legătură dintre aceste limbi a fost Sanscrita, limba antică sacră a Indiei. În anul 1786 într-o prezentare făcută de filologul și orientalistul britanic William Jones el a prezentat legătura și

asemănarea între limba sanscrită și limbile Europei. El a scris următoarele: „Limba sanscrită are o structură remarcabilă chiar dacă este extrem de antică, mai perfectă decât Greaca și mai copioasă decât Latina. Ea conține o afinitate mai copioasă atât în rădăcinile verbelor cât și în gramatica formelor. Niciun filolog n-ar putea să le analizeze pe toate trei fără să înțeleagă că ele provin dintr-o sursă comună, care s-a pierdut”. Printre admiratorii limbii sanscrite au fost și intelectualii români. Cel mai notoriu este Mihai Eminescu în perioada sa pariziană.

Jones a fost primul care a subliniat legătura și chiar origina comună a majorității limbilor europene și o parte a limbilor din Asia de Vest. În anul 1813 a apărut pentru prima oară termenul de „limbi indo-europene”. S-a dovedit că nu numai sanscritea este o limbă asiatică asemănătoare cu limbile europene (în afară de patru limbi: maghiara, finlandeza și limba bască), ci o parte a limbilor asiatice din zonă: persiana și limbile cauzaziene. Acest fapt a dus la apariția a altor două teorii de origine, una fiind mai adecvată listei iafetice din Geneza.

Prima este teoria limbilor cauzaziene ca fiind punctul de origine a limbilor indo-europene. Din această zonă ele s-au răspândit spre est, spre India și spre vest, spre Europa. Inițiatorul acestei teorii a fost lingvistul sovietic N.I. Marr, care a fost de-a lungul întregii vieți consilierul de limbaj al lui Stalin. El era apropiat de limbile cauzaziene fiind de origine gruzină (evreu din Georgia), coleg cu Stalin. Teoria a fost crunt contestată de comunitatea academică internațională, inclusiv cea română, mai ales cea ieșeană.

Între timp, a apărut o nouă teorie compatibilă cu descrierea biblică a fiilor lui Iafet. Teoria a apărut în urma descifrării unei limbi cheie în această chestiune – limba hitită antică, limba uriașei împărății hitite din Anatolia și peste. Tocmai la acestea care sunt cele mai recente teorii în legătură cu originea și conținutul limbilor indo-europene, noi găsim indicii clare în Tora. După Tora, toate limbile vin de la răspândirea fiilor lui Noah și a urmașilor lor după ce potopul s-a potolit. Scrie că barca lui Noe a aterizat pe muntele Ararat, care este în estul îndepărtat al Turciei. De aceea, povestea din Geneza se potrivește cel mai mult cu această teorie „hitită”, mai mult decât cu cea cauzaziană, care nici ea nu este prea departe de această zonă.

Așadar, după această teorie, absolut toată lista iafetică din Tora conține exclusiv limbi indo-europene. Această teorie de existență a unei surse hitite sau anatoliene (nu are nicio legătură cu turca modernă care nu este o limbă indo-europeană), după cum a mai fost numită, a limbilor indo-europene a fost consolidată de un cercetător britanic, profesor de arheologie de la Universitatea din Cambridge, mare specialist la limbi indo-europene, C. Renfrew. El a publicat această teorie în detalii în anul 1987. Ea exista deja din anul 1917, când această limbă antică a fost descifrată. De-a lungul anilor, printre cei care au susținut această teorie sunt și experți români, în frunte cu marele filolog ieșean Gheorghe Ivănescu.

Bineînțeles că nu toți specialiștii sunt de acord cu această teorie. Însă noi, dacă o acceptăm ca fiind cea mai recentă, putem finaliza următoarele: 1. Lista limbilor iafetice din Tora este compatibilă cu familia limbilor indo-europene. 2. Zona Ararat din Turcia, unde a aterizat barca lui Noe este identificată de unii specialiști ca locul de origine a limbilor indo-europene.

Pericopa Pekudei - שהינה השכינה (Prezența divină) [anul 5785]

În pericopa Pekudei scrie: „Atunci norul a acoperit Cortul Întâlnirii și slava Domnului a umplut Tabernacolul. Și Moise nu a putut să intre în Cortul Întâlnirii, căci norul sălășluia asupra lui și slava Domnului umplea Tabernacolul” (Exodul 40:34-35). Se pune întrebarea ce înseamnă „slava Domnului” sau după cum se cheamă de obicei Șehina, care a umplut Tabernacolul și l-a împiedicat pe Moise să intre? Există în chestiunea aceasta o divergență profundă între înțelepții evrei. Unii cred că Șehina este unul din numele Domnului, pe când alții susțin că este doar o ipostază care-L reprezintă pe Dumnezeu.

Când înțelepții Talmudului vorbesc de Dumnezeu, coborârea, urcarea și ieșirea Sa, ei folosesc „Șehina”. Prezența Domnului – Șehina – depinde de nivelul moralei poporului. Midrașul de legendă Bereșit Raba ne povestește cum de fiecare dată când o generație a păcătuit, Șehina s-a retras într-una din firmamentele cerurilor. De exemplu, păcatul primului Adam, păcatul lui Cain, păcatul generației potopului, păcatul Sodomiților și alții. Cei care au reușit să-l coboare, au fost „perfectii”, *țadikim*, ca Avraham, Isaac și Iacov sau chiar Moise.

Există de asemenea o dispută în legătură cu prezența Domnului în Templu. În midrașul Șmot Raba 2:2 scrie: „Șmuel Bar Nahman a spus, până când nu a fost distrus Templul, Șehina se afla acolo ... iar când Templul a fost distrus, Șehina s-a retras în ceruri ... Rabi Eliezer spune, Șehina nu s-a mișcat din Sanctuar ... cu toate că el a fost distrus, a rămas în sfințenia lui. Rav Aha spune, niciodată Șehina nu se mișcă de la Zidul de Vest (astăzi: plângerii)”. Însă sunt filozofi evrei care susțin că nu trebuie să interpretăm expresiile acordate Domnului ca fiind îndreptate spre El personal ca nu cumva să ne încurcăm cu o personificare a Lui, un lucru aprig interzis.

Astfel, Rav Saadia Gaon (Rasag, Egipt-Irak sec. 10) spune că nu avem încotro decât să acceptăm că de fiecare dată când ni se povestește că oameni l-au văzut pe Domnul, este vorba de o entitate care îl reprezintă pe Dumnezeu pe care El l-a creat pentru aceea ocazie în mod special dintre unul din îngerii care sunt în jurul Lui care are lumină și splendoare – acesta este „slava Domnului”, iar înțelepții l-au numit „Șehina”.

Rambam (Maimonides, Spania sec. 12) îl urmează pe Rasag, dar îl și contrazice: „Slava Domnului se referă de obicei la lumina creației pe care Domnul îl răspândește printr-o minune în anumite locuri „Slava Domnului așezase pe muntele Sinai ” (Exodul 24:16) ... însă sunt cazuri în care apare El însuși real „Arată-mi rogu-Te, slava Ta” (Exodul 33:18) și urmează și răspunsul „Căci nimeni nu-Mi poate vedea fața și să trăiască” (Exodul 33:20), iar acesta dovedește că slava de aici este vie ... câteodată slava se referă la admirarea Domnului de către toți oamenii” (More nevuim, Călăuza șovăielnicilor 1-64:a).

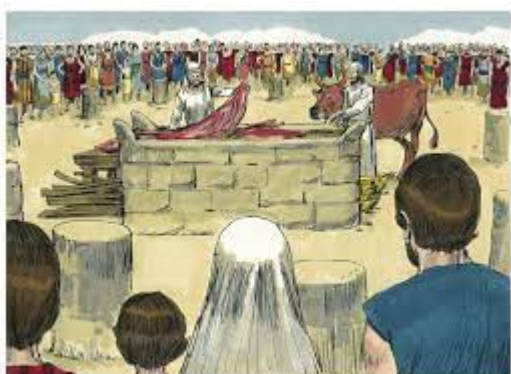
Ramban (Nahmanides, Spania, sec.13) se opune vehement părerii lui Rambam și a filozofilor evrei. El afirmă că este adevărat că Moise a refuzat să primească un înger în locul Domnului, însă Divinitatea nu este de teapa îngerilor, ci este în formă de creatură, reprezentant direct al Dumnezeului.

Cabalaua vede în Șehina o entitate aparte de Domnul Însuși. Șehina reprezintă prezența Divinității în lumea oamenilor. După un alt mare înțelept, Rabi Iehuda Ben Barzilai din Barcelona (Spania, sec. 11-12) când este vorba despre Șehina, aceasta se referă la „Duhul Sfânt”, care este o entitate creată de Domnul. După cartea „Zohar”, Șehina a înțelepților este reprezentarea divinității în formă reală și acțiunea ei în Israel și în lume. Ea este identificată cu ultima Sefira (Malhut) ca fiind conducătorul lumii și „Knesset Israel” din lumea de sus. Așadar este vorba din nou de o entitate aparte de Domnul Dumnezeu.

Putem concluziona într-un mod paradoxal că cercuri de raționalism ca Rasag și Rambam aleg o metodă adecvată științei secrete. „Slava Domnului” sau Șehina nu sunt o poreclă referitoare la Domnul Însuși, ci o „emanație” creată ca să se facă legătura cu poporul evreu.

O abordare total diferită o prezintă Ranak (Rabinul Nahman Krohman, Ucraina sec. 19) care aduce idea din dialectica hegeliană în felul următor: fiecare popor se fortifică prin întărirea forțelor spirituale care se găsesc în el. Din punctul acesta de vedere există o diferență esențială între Israel și restul popoarelor. În celelalte popoare aceste forțe sunt naturale și nu au o sursă aparte, pe când Israel își alimentează forțele dintr-o sursă „complet spirituală”, adică direct de la Domnul Dumnezeu. [Scrierile sfinte se referă tocmai la această legătură metafizică între Israel și spiritul total când ele ne spun că Domnul se află în toiu Israelului, duhul Lui se relaxează în mijlocul poporului, iar prezența Sa se întinde deasupra lui și îl acompaniază și în exil.](#)

Pericopa Tav - „Poruncește” în Tora [anul 5785]

Pericopa aceasta începe cu o poruncă directă dată lui Aaron și fiilor lui: „Poruncește-le lui Aaron și fiilor săi, spunând, aceasta este legea arderii-de-tot, ea fiind arderea-de-tot [care rămâne] pe vatră, pe altar, toată noaptea, până dimineață, iar focul altarului rămâne aprins pe el” (Leviticul 6:1-2).

Cuvântul *ṭav* יָטַב, este forma de imperativ apocopat (doar în ebraica biblică) al acestui verb „poruncește”. El apare de șapte ori în Tora, de șase ori îndreptat către fiii lui Israel, iar a șaptea oară către Aaron și fiii lui. Cuvântul acesta este un cuvânt greu, spre deosebire de „vorbește” sau „spune”. Chiar și marele comentator Rași are nevoie de explicație suplimentară pentru a desluși de ce scriptura folosește aici această exprimare aspră. El spune că „poruncește” conține sensul de accelerare atât acum cât și pentru generații. El aduce în legătură cu sensul cuvântului, bazându-se pe midrașul Safra, trei puncte:

1. Dă un afect de grabă
2. Ea este o poruncă nu numai pentru generația aceea, ci pentru toate generațiile care vor veni
3. Ea vine să mai dea un impuls pentru cei care încetinesc să aplice porunca, cum ar fi sărmanii

Ceea ce este important în acest comentariu nu este dacă interpretarea lui Rași despre acest cuvânt este aplicabil în toate versetele în care apare în Tora, ci care sunt limitele imperativului în Tanach.

În curând, când vom citi cum mor cei doi fii ai lui Aaron, Nadav și Avihu, vom înțelege cât de important este să nu facem lucruri în grabă și să acționăm în tabernacol fără să înțelegem ce este permis și ce nu.

Interesant că tocmai poruncile din această carte, adică jertfele și munca preoților nu se mai practică astăzi și, după spusele înțelepților, nu se vor practica nici după venirea lui Mesia. Unul dintre ei este Rambam, care explică scopul jertfelor ca fiind o lecuire și o rehabilitare de la păgânism, iar iudaismul a evoluat astfel ca el să nu mai depindă de această molimă. Atunci se pune întrebarea ce noimă are această poruncă care începe cu *ṭav*, dacă ea nu ajută la

nimic. Ea nu ajută nici la îndeplinirea poruncii de jertfe care nu mai este valabilă, nici la nuanța sensului de accelerare care a adus numai dezastre.

Încă o întrebare care se pune este dacă într-adevăr era nevoie de acest cuvânt: „poruncește”. Dacă jertfele erau un fapt cele pe care doream să le facem și ca atare le făceam în grabă și pentru generații – nu era nevoie de porunca aceasta aspră. Însă să nu uităm că în ciuda faptei hotărârii să nu mai existe jertfe, poate pe vecie, noi aducem jertfe și în zilele noastre, dar cu totul în altă formă. Este vorba despre rugăciunile pe care noi le spunem Domnului în locul jertfelor, comunicând astfel cu Dumnezeu în direct. Porunca pentru jertfe a trecut de-a lungul anilor schimbări radicale care le-au lăsat eterne chiar dacă astăzi sunt în formă de rugăciuni.

Pericopa Tețave - Veșminte în general și mai ales veșmintele Preotului (Cohen) [anul 5785]

Ca să putem explica noima îmbrăcămintei speciale a Preotului, trebuie să vedem care sunt rolurile hainelor în general.

Omul nu a venit pe lume îmbrăcat. Hainele i s-au dat după ce Adam și Hava (Eva) au păcătuit. Acest păcat le-a pricinuit o senzație de rușine care a dus la apariția sentimentului de rușine a goliciunii, iar ea la rândul ei a dus la apariția vestimentației. Ea mai are câteva meniri despre care vom vorbi în continuare.

1. În primul rând, evitarea rușinii și acoperirea organelor pe care specia umană dorește să fie acoperite.

În Tanach și în halacha găsim rădăcini la această chestiune, în afara celei amintite mai sus despre Adam Și Hava. Astfel citim despre Noah (Noe) care când s-a îmbătat s-a descoperit goliciunea; frații lui Iosef l-au dezbrăcat și l-au rușinat înainte de a-l vinde. Mortul are un statut special, deoarece tot corpul trebuie acoperit. Noi mai citim despre o persoană care l-a acoperit pe Amașa după ce acesta a murit (2Samuel 20:12).

2. Haina are și o sarcină funcțională de a încălzi corpul omului în fața frigului, a vântului și a precipitațiilor. Toraua face o similitudine între haină și mâncare, după cum a spus Iacov: „Și-mi va da pâine să mănânc și haine să mă îmbrac” (Geneza 28:20).

Regele David a avut o problemă serioasă la bătrânețe: hainele nu-l mai încălzeau (1Regi 1:1). Înțelepții și Rași (Franța, sec. 11) spun că aceasta era o pedeapsă fiindcă a sfidat veșmintele.

3. Veșmintele pot simboliza și doliu și dezastru. Precum omul poate fi remarcat prin lipsa necesarului, așa veșmintele pot fi remarcate prin ruptura lor. O haină ruptă nu-l onorează pe cel care o poartă.

În Tanach sunt foarte multe exemple: Iacov și-a sfâșiat hainele când credea că Iosef a fost omorât (Geneza 37:34) – de aici provine ruperea hainelor ca simbol al doliului; Ruben și-a sfâșiat hainele când și-a dat seama că nu a reușit să-l salveze pe Iosef (Geneza 37:29); Iosua și Caleb și-au sfâșiat hainele când au auzit defăimările colegilor lor la drum în Canaan (Numeri 14:6); Iosua și-a sfâșiat hainele când a auzit despre înfrângerea la Ai (Iosua 7:6); Tamar și-a sfâșiat haina după cea ce i-a făcut Amnon (2Samuel 13:19). Mulți dintre regii lui Iuda începând cu David și-au sfâșiat hainele în momente de primejdie pentru cei apropiați sau pentru regat.

4. Vestimentația are și un rol pozitiv de a slăvi o persoană. Hainele diferă în cea ce privește materialul din care sunt cusute și prin culoarea lor. Noi întâlnim deja la Iosef că Iacov i-a făcut o tunică specială „dungată” ca să-l cinstească, care mai târziu aparținea fetelor fecioare ale regilor (2Samuel 13:18).

În Talmud, Rabi Iohanah spune „Haina face (cinstește) omul” (tractatul Șabat 113:a).

Haina se folosește și ca un simbol al statutului unui om sau grup: regele are o coroană pe cap, Preotul (Cohen) are opt haine de glorie; Tamar a îmbrăcat haine de văduvă (Geneza 38:20); mireasa poartă o haină specială.

Există o diferență între veșmintele de Șabat și cele de alte zile, fiindcă trebuie să cinștim Șabatul și cu haine speciale, care diferă de cele de celelalte zile. Sunt și porunci (mișvot) și interdicții legate de veșminte, cum sunt mișvat țîțit și interdicția de amestec de fibre și lână.

Hainele regilor și a Preoților (Cohen)

Este important în ce momente aceștia îmbracă haine speciale, când nu le îmbracă sau când le sfâșie.

Profetul Zaharia face o aluzie la aceasta, la începutul celui de al doilea Templu: „Și [El] mi l-a arătat pe Marele Preot Iosua stând înaintea unui înger înaintea Domnului, și pe Satan stând în dreapta lui, ca să-l acuze ... Iar Iosua era îmbrăcat cu haine murdare și stătea înaintea îngerului. Și [îngerul] a răspuns și a spus celor care stăteau înaintea lui, spunând, îndepărtați hainele murdare de pe el! Și i-a spus, uite, am îndepărtat păcatul tău de asupra ta și te-am îmbrăcat cu haine curate. Apoi am spus, să i se pună un turban curat pe cap, și ei i-au pus un turban curat pe cap și l-au îmbrăcat cu [alte] haine, iar îngerul Domnului stătea [acolo]” (Zaharia 3: 1-5).

Profetul se folosește de un cuvânt neobișnuit pentru „murdar” care poate fi tradus „plin de excremente”. De aceea înțelepții și comentatorii se referă la el. Rași, în numele înțelepților, spune că aceste haine înseamnă o pedeapsă fiindcă fiii lui s-au căsătorit cu femei străine, adică neevreice, interzis complet Preoților, iar schimbarea lor în haine frumoase simbolizează corectarea păcatului. Radak (Franța sec.12) citează aceste cazuri din cartea „Ezra”.

Cât despre veșmintele regelui, exemplul următor va dovedi o sfâșiere care simbolizează distrugerea unui imperiu: „Pe când Samuel se întorcea să plece, Saul l-a apucat de poala tunicii fără mâneci și ea s-a rupt. Atunci Samuel i-a zis, astăzi Domnul a rupt regatul Israelului de la tine și îl va da unui semen al tău care este mai bun decât tine” (1Samuel 15:27-28).

Veșmintele Preotului (Cohen)

Despre aceste haine Toraua ne spune că ele sunt „pentru slavă și pentru splendoare” (Exodul 28:2).

Ramban (Spania sec. 13) explică: „Aceasta înseamnă ca să fie nobil și splendid prin hainele lui după cum scrie „somptuos ca un mire” (Isaia 61:10). Asemenea veșminte îmbrăcau odinioară regii”.

Iată, despre Templu, adică Casa Sfântă, profetul spune „Casa noastră de sfințenie și de glorie” (Isaia 464:11), adică „sfințenia” este cinstea, iar „gloria” este gloria Israelului, după cum scrie „este sanctuarul unui rege și templul unui regat” (Amos 7:13”).